ҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 60 (8281)
МАРТЫН 12
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МУНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Россида болоһон буржуазно-демократическа революциин 40 жэлэй ой

Россин арад түмэнэй хорото дай- н байһан хаанта засагые унагаан адхаһан февральска буржуазно-мократическа революциин ила-лhaa хойшо мүнөөдэр 40 жэл гүй-бэ.

Росси болбол нэгэ хэдыхэн үдэр ю дэлхэй дээрэхи ямаршье орон-й сасуулбал бүри сүлөөтэй де-мократическа буржуазна республи- болшобо, гэжэ В. И. Ленин заа- н байна.

Ороной экономическа болон по-литическэ хүгжэлтөөр февральска ржуазно-демократическа револю- бэлэдхэгдэһэн байгаа. XX зуун лэй эхиндэ империализмын зү-лдөөнүүд бүри ехээр хурсадаһан йна. Росси хадаа эдэ бүхы зүрил-өнүүдэй бэлшэр газарынь байһан ,. Өөһэдынгөө буржуазиин болон рин капиталай дарлалта доро эр зобоһон ородой пролетариат адай революци хэжэ, хаан заса- унагаажа эрхэ сүлөөгөө олохо илготойгоор тэмсэһэн юм.

Империалистнуудай үүдхэһэн лхэйн нэгэдэхи дайн революциие ргэдхэжэ үгөө бэлэй. Үни хубааг-шаһан дэлхэйе дахин хубаахын лөө, хүнэй газар буляажа абахын ондоо арадуудые богоошолхын лөө хэгдэһэн энэ дайн арадуудта аа ехэ зоболон, һандарал асарһан м. Угаа ехэ болоһон сэрэгэйнгээ ргашые ажалшадһаа суглуулаг-даг алба татабаряар хаахые олдон, хаанта засаг налог тата-ри бүри ехэ болгоһон юм. Эдеэ олой зүйлнүүдэй үнэ сэн ургажа илбэ. Томо промышленна түбүүд олохо Петроградта, Москвада ба сад городуудта хилээмэ талхан, хан болон бусад эдеэ хоолой йлнүүд дутажа эхилбэ.

Фронт дээрэ, мүн орон дотор бо-жо байһан туйлай ехэ зоболон, аралта байдал хадаа хаанта за-гай арадта харша политика уулжа байһыень элирүүлбэ. аанта засагта эсэргүүгээр хүдэл-эришэд болон таряашадай хэжэ йһан тэмсэл бүри хурсадаба. рон дотор стачка болон забас-вконууд олоор боложо эхилбэ.

Хүсэ ехэтэйгээр эхилһэн револю-ционно хүдэлөөн Россида шэнэ ре-волюциин хүгжэжэ байһые харуу-ла һэн.

Империалистическэ дайе эрхэтэ-й дайн болгохо, арад зониие зо-божо, тамалжа байһан хаанта за-сагые унагааха шухала гэжэ оло-нитые уряалжа байһан Коммунис-тическэ партиин лозунгнуудай зүб байһанда арад зон өөһэдынгөө дүр-эл дээрэһээ этигэһэн юм. Агуу-хэ Ленинэй байгуулһан Коммунис-тическэ партяар хүтэлбэрилэгдэһэн лон миллион хүдэлмэришэд, та-яашад хаанта засагые унагаахада шиидхэхы үүргэ дүүргээ һэн. Февральска буржуазно-демократическа революциин хүтэлбэрилхы хүсэ-нинь хүдэлмэришэн анги байһан м.

1917 оной февралиин 17-до (шэ-эрээ мартын 3-да) Путиловска заводой хүдэлмэришэдэй забастов-кһоо февральска революци эхилээ н. Удааншье болонгүй большеви-гүүдэй уряалаар Петроградта хэ-эн зуу мянган хүн забастовкодо хабаадалсаба. Хаанта засаг де-монстрацида гараашадые буу-дажа эхилһэн юм. Зүгөөр арад зоной революционно хү-дэлөөе даража шадаха хүсэн тэ-эндэ байбагүй. Февралиин 27-до Петроградай гарнизоной солдадууд өөрөө восстани хэһэн пролета-риат тээшэ боложо, восстани хэһэн арад зоной гарта ниислэл хото оро-жо, хаанта засаг хамагдан хаягдаа бэлэй. Петроградта зэбсэгтэ восста-ниин илаһанай удаа Москвада, Минскдэ, Киевтэ, Тулада ба ороной бусад городуудта восстанинууд боложо эхилээ һэн. Революци ехэ хүсэтэй политическэ дэбжэлтэ үүсхэбэ. Революциин түрүүшын үдэрнүүдтэ Петроград, Москва болон бусад городуудта хүдэлмэришэд болон солдадуудай депутадуудай Соведүүд байгуулагдаа һэн.

Революциин долгин Бурят-Монголдошье эбхэрэн дэлгэрээ һэн. В. М. Серов, А. М. Буйко хоёроор толгойлогдоһон Дээдэ Үдын социал-демократическа эмхи хадаа хаанта засагай унагаагдаһан тухай мэдээсэл абан сасуугаа, хүдэлмэришэд болон таряашадые восстани хэжэ эхилхэ, хаанай агентнүүдые намнаха, нютагай Соведүүдые байгуулха гэжэ уряалаа бэлэй.

Дээдэ Үдын гарнизоной солдадууд революционно хүдэлөөндэ хабаадалсаба. Социал-демократическа комитедэй үүсхэлээр 1917 оной мартын 6-да хүдэлмэришэд болон солдадуудай депутадуудай Дээдэ Үдын Совет эмхидхэгдээ һэн. Троицкосавскада (Кяхтада), Тарбагатайн нүүрһэнэй уурхайда, Мысовэйдэ Соведүүд эмхидхэгдээ һэн.

Революционно тэмсэл соогуур хатуужаһан большевигүүдэй партяар хүтэлбэрилэгдэһэн ба эмхидхэгдэһэн Россин революционно пролетариадай арад зониие толгойлһон дээрэһээнь ородой хоёрдохи буржуазно-демократическа революци илаһан юм. Европодохи болон Азидахи хархис хүсэнүүдэй түшэг тулгуури байһан хаанта засагые унагаалга хадаа дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй түүхэдэ болоһон тон ехэ события мүн. Сэрэг дайнда эсэргүү хүдэлмэришэнэй революционно хүдэлөөнэй Европодо хүгжэхэдэнь, энэ революци ехээр туһалһан байна. Тиибэшье, февральска революци болбол хүдэлмэришэн ангиин түрүүшын, хүсэд бэшэ илалта байһан юм.

Пролетариадай ушар ёһо бага мэдэхэ, эмхидхэл багатай байһые һамбаашалан, меньшевигүүд болон эсернүүд хадаа илаһан арадай гарһаа засаг түрыень буляан абажа, контрреволюционно буржуазиин Саг зуурын правительстводо үгэлгэдэ туһалһан юм.

Революци хахад харгыдаа зогсохо ёһогүй; буржуазида засаг үгэһэн революциин түрүүшын шатаһаа тэрэнэй хоёрдохи шатада — засаг түрые пролетариат болон үгытэй таряашадай гарта үгэхэ шатада зайлашагүй орохо зэргэтэй гэжэ большевигүүдэй парти, В. И. Ленин заадаг байгаа.

Социалистическэ революциин түлөө партиин тэмсэхэ программые агууехэ Ленин суута апрельскэ тезисүүд соогоо зохёоһон байна. Ленинээр хүтэлбэрилэгдэһэн большевигүүдэй парти, 1917 оной октябрь һарада энэ программая амжалтатайгаар бэелүүлжэ, капиталистнууд болон помещигүүдэй засагые унагаажа, агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин илалта туйлаһан юм.

Россида социалистическэ революциин илаха хэрэгтэ тон шухала түүхэтэ шата болоһон февральска буржуазно-демократическа революциин 40 жэлэй ойе манай ороной ажалшад тэмдэглэхэ зуураа, КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө шэн габьяатайгаар ажаллана, зургаадахи табанжэлэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэнэ, коммунизм тээшэ арад зоноо ударидан ябаһан Коммунистическэ партияа тойрон бүри нягтаар жагсана.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ

Советскэ уранзураашадай Бүхэсоюзна Нэгэдэхи съезд Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ гүнзэгы сэдьхэлэй халуун амаршалга хүргэнэ.

Оюун бэлигтэ ажалайнгаа Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй амаршалга соо үндэрөөр сэгнэгдэһэндэнь советскэ уранзураашад айхабтар ехээр омогорхоно.

Советскэ зураглан харуулдаг искусствын ябажа гараһан түүхэтэ ажабайдалые үнэн сэхээр харуулха, арадай аша туһын түлөө оролдохо гэһэн үнэн зүб замаар манай искусствые партимнай сэсэн мэргэнээр шэглүүлэн хүтэлдэг байгаа. Советскэ искусствые хүгжөөжэ, һалбаран бадаруулхын тулада оролдодог байһанайнь түлөө түрэл Коммунистическэ партидаа агууехэ Советскэ Союзай бүхы арадуудай уранзураашадай зүрһөө гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди.

Агуухэ Ленин, түрэл Коммунистическэ партимнай арад зонойгоо аша туһын түлөө үнэн шударгыгаар ажаллаха гэжэ бидэнэр, уранзураашадые, һургадаг. Шэнэ ажабайдал байгуулжа эхилһэн сагһаа хойшо советскэ уранзураашад арадтаяа хамта тэмсээ. Соведүүдэй ороной хүдэлмэришэд болон таряашадай арадай дайсадтай тэмсэхэдэнь, мүн ажал хүдэлмэридөө илалта туйлахадань, бидэнэр ехээр урмашан зоригжожо, коммунистическэ удхатай, үнэн зүб уран зурагуудые зурадаг байгаабди.

Социалистическэ реализмын искусство зурагуудые ямаршье удхагүйгөөр, гансал газаа дүрсэдэнь анхаралаа хандуулдаг ябадалтай (формализм, натурализм), мүн буржуйнуудай үзэл бодолой үлэгдэлнүүдтэй тэмсэн хатуужаа юм. Буржуйнуудай үзэл бодолой үлэгдэлнүүдтэй, хүнэй ухаан бодолдо бии байһан капитализмын үлэгдэлнүүдтэй саг үргэлжэ тэмсэхэ ёһотой гэһэн партиин заабариие бидэнэр хододоо һанажа ябадагбди.

Советскэ Союзай толгойлдог эб найрамдалай болон социализмын лагерьта эсэргүү хорото ябуулга империализм галзуу дошхоноор хэнэ. Империализмын үзэл бодолые баримталагшад аха байха аргануудаа хэрэглэн, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалистическэ гүрэниие хүндэгүй болгохо гэжэ байха шадалаараа оролдоно. Тиимэһээнь бидэнэр, уранзураашад элдэб харша үзэлэй нүлөөтэй тэмсэжэ, политикаһаа гадуур байха зурагые ямаршье удхагүйгөөр, гансал газаа түхэл маягыень гоёохо ябадалтай тэмсэхэ ёһотойбди.

Мүнөөнэй дэлхэйн зураглан харуулдаг искусствода реализмын түшэг тулгуури байха үндэр зол жаргал советскэ искусствода тудаа. Искусствоя саашадааашье удха түгэлдэр, уран һайхан түхэл маягтай байлгажа, энэ хүндэтэ үүргэеэ хойшодоошье нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэбди гэжэ Партидаа үгэеэ үгэнэбди.

Ямаршье удхагүй, гансал газаа дүрсэ болошоһон зурагуудые зураха ябадалтай тэмсэхэдээ социалистическэ реализмын метод эсэслэн илаа. Социалистическэ реализмын метод баримталһан уранзураашад ажабайдалые гүнзэгы һайнаар харуулха, оюун бэлигээ ехээр бадаруулха, үүсхэл хэшээлээ зоригтойгоор гаргаха хизаарлашагүй ехэ арга боломжотой юм.

Коммунизмын үзэл бодолой гоё һайхан, һүр жабхаланта байһаниие удха түгэлдэр, уран гоё зурагуудые зуража харуулхыемнай, советскэ хүнэй олон янзын ажал хүдэлмэриие болон ажабайдалыень харуулхыемнай, социалистическэ обществын ябажа гараһан түүхэтэ замые харуулхыемнай, шэнэ ажабайдалай түлөө тэмсэн, зохёон байгуулагша манай үеын хүнэй оюун сэдьхэлэй баялигые харуулхыемнай Коммунистическэ парти бидэниие уряална. Уранзураашадай зурагууд советскэ хүнүүдые Эхэ орондоо үнэн сэхэ байхаар хүмүүжүүлхэ, мүн пролетарска интернационализмын болон арадуудай хани барисаанай үзэл сурталые нэбтэрүүлхэ, оюун сэдьхэлэй, зан абариин һайн һайханиие харуулха уялгатай.

Мүнөө үеын эгээн шухала темэнүүдые зоригтойгоор шиидхэхыень бүхы уранзураашадые съезд уряалаа. Оюун бэлигтэ зурагуудта, скульптурануудта, графикын зүйлнүүдтэ үргэн далайсатай арадай бурьялма ажабайдал, агууехэ революционно хубилалтанууд болон советскэ хүнэй уужам баян оюун сэдьхэл харуулагдаха ёһотой. 1957 ондо эмхидхэгдэхэ Бүхэсоюзна юбилейнэ выставкэдэ иимэ зурагууд олоор харуулагдаха ёһотой. Мүн уранзураашад саашадаа эдээниие олоор зурадаг болохо ёһотой.

Съездэмнай Советскэ Союзай уранзураашадай олонациональна нэгэн организаци байгуулаа.

Манай литература болон искусство баян удхаараашье, мүн уран һайханаараашье, мэргэжэл шадабаряараашье дэлхэй дээрэ түрүү һуури эзэлхэ ёһотой гэһэн иимэ зорилго искусствын ажал-ябуулагшадай үмэнэ партимнай табяа. Энэ ехэ, хүндэтэ зорилгые бэелүүлхын түлөө уранзураашад бүхы хүсэеэ элсүүлэн хүдэлмэрилхэ уялгатай, мүн хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэшье байнабди.

Арадтаяа нягта холбоотой, шэнэ түхэлэй уранзурааша советскэ байгуулалтын үедэ урган гараа. Арадай ажабайдалһаа, зоной сэсэн мэргээр, гоё һайханаар зохёоһон зүйлнүүдһээ үндэһэлэн бидэнэр зурагуудаа зурадагбди. Советскэ хүнэй оюун сэдьхэлэй баялигые, түгэс хүсыень, гоё һайханииень зураглан харуулдаг искусствын арга хэрэглэн, шадамараар харуулхын тулада уранзураашад, скульпторнууд, графигууд ниитын-политическэ онсо мэдэрэлтэй байжа, манай обществодо боложо байһан орёо оньһон хэрэгүүдые гүнзэгыгөөр ойлгожо шададаг байха ёһотой.

Уранзурааша ехэ культуратай, мэргэжэл шадабари һайнтай байхаһаа гадна, оролдосотой нэтэрүүгээр ажаллаал һаа коммунизм байгуулха үеые харуулһан уран һайхан зурагуудые зуража шадаха байна.

Зураглан харуулдаг искусствын бүхы организацинууд болон эмхи зургаанууд олониитэ уранзураашадай идейно-политическэ хэмжээень дээшэлүүлхын түлөө оролдожо, мэргэжэл шадабарииень һайжаруулхын тулада али болохо туһаламжа саг үргэлжэ үзүүлжэ байхыень съезд уряалаа. Советскэ уранзураашад ородой болон дэлхэйн классическа искусствын, СССР-эй ахадүү арадуудай искусствын заншалые саашадаа эрид шууд хүгжөөхэ, советскэ зураглан харуулдаг искусствын заншалые шэнэ дүй дүршэлөөр баяжуулха хүсэлэнтэй.

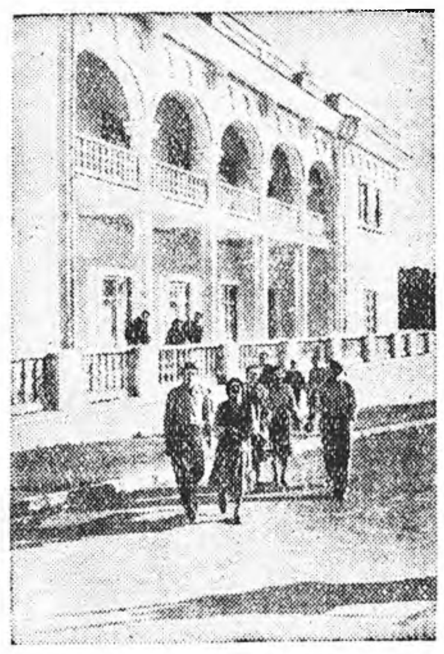
Арадай үмэнэ агууехэ харюусалгатай байһанаа бидэнэр мэдэржэ, зураглан харуулдаг советскэ искусствын хүгжэлтэдэ һаад ушаруулжа байһан бүхы дутагдалнуудые, мүн зарим уранзураашадай бүлэг бүлэгөөрөө сугларжа, амяараа группануудые байгуулха гэһэн һэдэлгэнүүдые эрид шууд эсэслэн зайсуулхабди гэжэ, мүн социалистическэ реализмын болон арадай искусствын хэлбэришэгүй гол ёһонуудта түшэглэн, уранзураашадаа нягтаар жагсаахабди гэжэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ үгэеэ үгэнэбди.

Уранзураашадай Бүхэсоюзна Нэгэдэхи съездын баталан абаһан шиидхэбэри болон түсэбүүдые болото дээрэнь бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр оролдохыень Советскэ Союзай бүхы уранзураашадые уряалнабди. Арадайнгаа үмэнэ дүүргэхэ уялгаяа советскэ уранзураашад нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлжэ, коммунизм байгуулха агууехэ үеые шадамар бэрхээр харуулһан зурагуудые зураха гэжэ Коммунистическэ партиин Центральна Комитедые найдуулнабди.

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти мандаха болтогой!

Коммунизм мандаха болтогой!

Советскэ уранзураашадай Бүхэсоюзна Нэгэдэхи съезд

Аджарска АССР. Махинджаури гэжэ курортдо амаралтын шэнэ гэр нээгдээ. Эндэ баригдаһан хэдэн байшангуудта 150 хүн амаржа шадаха байна. Москваһаа, Киевһээ, Мурманскһаа, Тбилисиһээ амархаяа түрүүшын хүнүүд эндэ ерээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: амаралтын шэнэ гэрэй нэгэ байшангайнь хажууда.

ТАСС-эй фотохронико.

Краснодарска хизаарай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн болобо

КРАСНОДАР, мартын 9. (ТАСС). Хизаарай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн үсэгэлдэр эндэ болоо. Хүдөө ажахын түрүүшүүл, партиин райкомуудай секретарьнууд, райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр, КПСС-эй райкомуудай МТС-үүдэй зонодохи секретарьнууд, МТС-үүд болон совхозуудай директорнууд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэд зүблөөндэ хабаадаа.

КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Н. И. Беляев зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

КПСС-эй крайкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр Д. С. Полянский тобшо үгэ хэлээд, зүблөө нээгээ.

Удаань, 1956 оной дүнгүүд, мяха, һү, хүдөө ажахын бусад продукт бүри элбэгээр абадаг болохо зорилгонууд тухай хизаарай гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Б. Ф. Петухов элидхэл хэбэ.

Элидхэлэй һүүлээр, партиин Каневскэ райкомой секретарь нүхэр Колесников, партиин Пластуновска райкомой секретарь нүхэр Бережной, Северскэ районой «Знамя победы» колхозой звеньевой Лидия Лихроиваненко, Курганинска райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Хомяков, Павловска районой «Советская Россия» колхозой һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр Бабенко, КПСС-эй Советскэ райкомой секретарь нүхэр Панков, КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи хүдөө ажахын таһагые даагша нүхэр Мыларщиков гэгшэд үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущев зүблөөн дээрэ ехэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи бюрогой гэшүүн нүхэр В. М. Чураев, СССР-эй Хүдөө ажахын министр нүхэр В. В. Мацкевич, РСФСР-эй Хүдөө ажахын министр нүхэр П. И. Морозов, РСФСР-эй Совхозуудай министр нүхэр Т. А. Юркин, РСФСР-эй Мяханай болон һүнэй продуктнуудай промышленностиин министр нүхэр Н. И. Смирнов гэгшэд зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа.

Совхозууд мал ажалай продуктнуудые улам ехээр абадаг боложо байна

СССР-эй совхозуудай министерствын ажахынууд энэ оной январь, февраль һарануудта үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо мал ажалай нилээд ехэ продуктнуудые гүрэндэ тушаагаа. Хоёр дахин ехэ мяхан, тэрэ тоодо гахайн мяхан гурба дахин шахуу ехээр тушаагдаа. Һүн 27,9 процент ехээр, үндэгэн 61 процент ехээр гүрэндэ тушаагдаа.

Москвагай областиин совхозууд амжалтатайгаар хүдэлмэрилнэ. Хоёр һарын туршада тэдэнэр 41 мянга гаран центнер мяха гүрэндөө тушаагаа. Энэнь нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 4 дахин ехэ. Мүн һүншье ехээр һаагдадаг болоо.

Латвийска ССР-эй совхозуудта 4,6 дахин ехэ гахайн мяхан абтадаг болоо. Мал ажалай ашаг шэмые дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ иимэ ехэ мяхан абтаа юм. Ажахынууд үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлэдхэжэ, ехэ тэжээл, бэлдээд, малаа һайнаар харууһалдаг байгаа. Гэбэшье, Тамбовско, Чкаловска, Саратовска, Курганска болон бусад областьнууд урданайхида орходоо мал ажалай бага продукци гүрэндэ тушааһан байна. Бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэн, энэ гээгдэлһээ гаража, түрүүшүүлэй зэргэдэ тэдэнэр орохо ёһотой.

(ТАСС).

Удмуртсна АССР. Республикын уранзураашад Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойдо бэлэдхэжэ байна. 1919 ондо сарапульска таряашадай В. И. Ленинтэй уулзаһан тухай түүхын темэдэ зорюулһан уран зураг В. Г. Самарин зурана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй уранһайханай фондын Удмуртска отделениин Ижевскдэ байдаг мастерскойдо. Уранзурааша В. Г. Самарин (зүүн гарһаа) «Сарапульска таряашадай делегаци 1919 ондо В. И. Ленинтэй уулзажа байна» гэжэ зурагайнгаа хажууда һууна.

ТАСС-эй фотохронико.

Иваново-Вознесенск—1917 оной февральда"

ИВАНОВО, мартын 9. (ТАСС). оссида болоһон февральска буржуазно-демократическа революциин жэлэй ойе областиин ажалшад тэмдэглэжэ байна. Клубууд, уншалгын байшан, һургуулинуудта элидхэл болон лекцинүүд уншагдана, энэ ушарта зорюулагдаһан хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ.

«Иваново-Вознесенск—1917 оной февральда» гэһэн выставкэ областной библиотекэдэ эмхидхэгдээ. Мүн Горькиин нэрэмжэтэ городской библиотекэдэ мүнөөдэр баһа иимэ выставкэ нээгдээ.

Хизаар ороноо шэнжэлхэ областной музейдэ һонин шэнэ материалнууд ороо. Жэшээнь, «Правда» газетын номернууд, «Работница» журнал, политическэ листовконууд, уряалнууд болон бусад документнүүд. Эндэхи промышленностьда хүдэлмэрилдэг хүдэлмэришэдэй дунда большевигүүдэй айхабтар ехэ хүндэтэй байһаниинь эдэ документнүүдһээ харагдана. Бүри 1917 оной мартын 16-да Иваново-Вознесенскдэ хүдэлмэришэдэй депутадуудай Совет байгуулагдаһан юм. Мартын 11-дэ Шуйска Соведтэ һунгалта болоһон байгаа. «Фабрично-заводской комитедүүдые байгуулагты, организацинуудайнгаа хүсэ шадалыень улам ехэ болгогты» гэһэн уряал Российска социал-демократическа хүдэлмэришэнэй партиин Иваново-Вознесенскэ комитет мартын 8-да гаргаһан юм.

Бурят-Монголой АССР 1957 оной нэгэдэхи кварталда һү тушааха, худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэбэ

Бурят-Монголой АССР нэгэдэхи кварталда һү тушааха, худалдаха талаар бүхы ажахынуудта тогтоогдоһон түсэбөө болзорһоонь нэгэ һара урид дүүргэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхиһээ 2,3 дахин ехэ һүн гүрэндэ тушаагдаһан ба худалдагдаһан байна. Республикын колхозууд 1956 оной октябриин 1-һээ 1957 оной мартын 1 хүрэтэр үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 1,5 дахин ехэ һү һаажа, квартал соо һү тушааха, худалдаха түсэбөө 168 процент дүүргээ.

Февральска революциин болоһонһоо хойшо 40 жэл үнгэрбэ

☆☆

Большевигүүдэй ударидалгаар ябажа тэмсээ һэмди

Хаанай засагта эсэргүүсэлһэнэйнгээ түлөө хэдэ дахин хэһээлтэ мүрдэлгэдэ ороо һэм. Февральска революциһаа урид, Ирхүүдэ сэрэгэй алба хэжэ байхадаа, манай үзэл баримталдаг 13 хүнүүдэй эмхине большевигүүдэй партиин даалгабаряар тогтоогоо һэм. Тэдэнэй дунда нюуса литература тараадаг, хаанай засагые унагааха зорилготой ойлгуулгамжын хүдэлмэри хэдэг байгааб. Удаашьегүй, эмхимнай 78 хүн болотороо нэмэжэ, тэдэнэй тоодо прапорщигууд Добровольский, Серпухов оролсоһон юм. Баруун Сибириин 11-дэхи полкынхидтой холбоо барисаа байгуулан, революцида бэлэдхэжэ ороо һэмди. Буһалгаа хэхэ сагаа, ябуулха тэмсэлээ һайса бодомжолоо һэмди. Манай ехэ буугай батарейнхид бүхы харуулнадые абяагүйхэн зайсуулаад, өөһэдынгөө хүнүүдые табиһан юм. 11-дэхи полкын рото батарей руу ерэлгэ, ошолгые һүниин хоёр часһаа хойшо хориһжолоо һэн. Буу зэбсэгэй склад эзэлжэ, 1200 хүнине түргэхэн зэбсэглээ бэлэйбди.

Манай батарейнхид найман ехэ буунуудаа тодхожо, буудахаар бэлэн болоод, ябган сэрэгэй ротын хойноһоо Тихвинскэ талмай уруу дабшаа һэмди. Ирхүүгэй гарнизоной офицерүүд революциие һүнөөхэ, сэрэгүүдэй буу зэбсэгые хураажа абаха зорилгоор тэндэ суглаа зарлаад байһаниинь дуулдаа һэн. Дивизионой командир полковник Бобровский гэнтэ ерээд: «Минии захиралтагүйгөөр ехэ буунуудые хэн эндэ гаргааб?!»,—гэжэ хахир шангаар хашхараа бэлэй. Ябган сэрэгэйхид тэрэ полковнигые тойроод, нэгэниинь буугай хүрзөөр сохижо, мориһоонь унагааһан юм. Суглаан тээшэ субалдажа ябаһан бүхы офицерүүдые хинамжада абаа һэмди. Тэрэл үеэр 10-дахи полк буһалгаалан бодоһон байгаа. Ангарай саада эрьедэхи 9-дэхи полкдо манай делегаци ошоогүй. Юундэб гэхэдэ, тэрэ полкдо революционно үзэлтэй хүнүүдые буудажа алахабди гэжэ офицерүүдынь занадаг байба. Тэрээндэ харюу болгон, 11-дэхи полк ба батарейе жагсаажа, хэр зэргэ хүсэтэй байһанаа харуулаа һэмди. 2-дохи батарейнхид ехэ буунуудаа гүбөө дээрэ тодхоо һэн. Хэрбээ манайхидые буудажа алаа һаатнай, хаанай засаг хамгаалха һанаалтанине хайра гамгүйгөөр буудахабди гэжэ мэдүүлээ һэмди. Тиихэдэмнай 9-дэхи полкынхид харша хархис офицерүүдээ тушаажа, полк дээрэ революциин туг хиидхэгдээ һэн.

Хэдэн зуун жэлэй дарлалтаһаа мултарһан Ирхүүгэй хүдэлмэришэд болон солдадуудай һайндэр эхилээ бэлэй. Город дээгүүр улаан тугууд далбажа, үгөөр хэлэшэгүй үргэн, барагдашагүй гүнзэгы баяр билтарһан юм.

Гэбэшье, 10—12 хоног үнгэрөөд байхада министр Львов түрүүтэй капиталистнууд засаг абаа һэн. Хиналтада байһан офицерүүд сүлөөдэ гаража, үһөө хороёо абаха гэжэ оролдоо бэлэй. 2-дохи батарейн командир Чайковский буһалгаанай үедэ һамгадай хубсаһа үмдөөд хорголожо ябаһан аад, батарейдаа бусажа ерэһэн байгаа. Хуушанай гурим дахинаа һэргээгдээ һэн. Подпрапорщик Орлов мүн лэ батарейн ажахые зонхилон, солдадай хоол хаһажа, мүнгэ үбэршэлжэ эхилһэн юм. Меньшевигүүд, эсэрнүүд газар дороһоо гараһандал бии болоод, сэрэгэй ноёдто һаймһаран, тэдэнтэй танилсажа, үгээ нэгэдээд, большевигүүдтэ эсэргүү ябуулгануудые хэжэ эхилээ бэлэй. Революционно үзэлтэй солдадуудые фронт эльгээхэ гэһэн яаралтай захиралта ерэһэн байгаа. Ирхүүһээ бидэнние холодхохо, фронт дээрэхи хэдэн частьнуудта сасажа, хүсыемнай һуладхаха, дайнда оруулжа үсөөрүүлхэ зорилготой байгаа.

Ингэжэл би нэгэдэхи маршева частьда оруулагдаад, Царска Село эльгээгдээ һэм. 1917 оной Октябрьска революциин болотор солдадуудай дунда революционно номуудые тараадаг, партиин Устав болон программатай тэдэниие танилсуулдаг, Керенскиин правительствые унагаажа, Совет засаг тогтоохые уряалдаг байгааб.

Февральска революциин болоһонһоо хойшо аяар дүшэн жэл үнгэрбэ. Гэбэшье, тэрэ үесын түүхэтэ хэрэгүүдые бии мартаагүйб.

1917 оной февральда буржуазно-демократическа революци боложо, хаанта засагые унагаабашье, арад түмэн хүсэд дүүрэн эрхэ сүлөөдэ хүртөөгүй, фабрика, заводууд капиталистнуудай гарта, газар уһан помещик баяшуулай мэдэлдэ үлэһэниинь мэдээжэ. Хүдэлмэришэн анги, ажалша таряашадай үни холоһоо хойшо зориһон хэрэг коммунистнуудай партиин хүтэлбэреэр Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин үедэ хүсэлдэн бэелүүлэгдэжэ, Совет засаг тогтоод, коммунизмын наран мандаһан юм.

Манай ороной хүдэлмэришэн анги, ажалша таряашад гурбан революциин үедэ шэн габьяа гарган, эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ туйлаһан агуухэ эрхэ сүлөөгөө, зол жаргалта байдалаа баатарлигаар хамгаалһан юм, хамгаалжа байна, хамгаалханшье дамжаггүй. Совет ороной ажалшадай эхи табиһан хэрэг түрүү хүн түрэлтэнэй туг болоод, улам саашадаа дэлгэрэн мандажа байна.

П. Смолин,
1917 онһоо КПСС-эй гэшүүн

☆

40 жэлэй урда тээ

1917 оной февральска революциин болохо үедэ би фронт дээрэ (Рига городой хажууда) байгааб. Германитай дайлалдажа байһан сэрэгүүдэй дунда революционно хүдэлөөн эхилһэн юм. Солдадууд хаанай засагта ехээр дурагүйдэжэ, империалистическэ дайе болюулхые хүсэдэг байгаа.

1917 оной февралиин 28 (шэнээр мартын 13-да) хаанай унаһан тухай мэдээсэл абаа һэмди. Энээн тухай частиимнай командир мэдээсээ бэлэй. Тэрэнэй шарайнь ехэ мэгдэһэн, һанаата болоһон янзатай байгаа һэн. Юуб гэхэдэ, тэрэ баян хүнэй хүбүүн байшоо. Солдадууднай шанга гэдэгээр «Ура» хашхаралдан, тон ехээр баярлаа бэлэй. «Революци мандаха болтогой!», «Республика мандаха болтогой!», «Хаанта засаг хосорон һалаг!» гэһэн хашхаралдаан гаража, солдадууд бэе бэедээ халуун амаршалга хүргэлсэжэ байгаа һэн. Баярлаһандаа олон хүнэй нюдэнһөө нёлбоһон дуһалан байгаа бэлэй.

Һүүлээрнь Петроградта революциин илаһан тухай тодорхой мэдээсэл абтаба. Тэндэхи сэрэгэйхид революциин тала тээшэ ороһон байгаа.

Уряа лозунгнуудые бэшэхэ улаан бүд ехэ хэрэгтэй болоо һэн. Уданшьегүй сэрэгэй частьнууд улаан тугуудаар, лозунгнуудаар шэмэгдэһэн юм. Арад зоншье, сэрэгэйхидшье үбсүүндээ улаан лентэ хадаад ябадаг болобо. Митингнүүд, демонстрацинууд тэрэ үедэ үргэлжэ болодог һэн. Үхибүүдшье, үтэлһэн зоншье тэдээндэ хабаадалсадаг байгаа. Ёһотой бүгэдэниитын хүдэлөөн болоһон юм.

Гэбэшье, хүдэлмэришэн ангиин, арад зоной туйлаһан энэ илалтые баяшуул — капиталистнар үбэршэлөө бэлэй. Капиталистнуудһаа бүридэһэн Сагзуурын правительство дайгаа саашадаа үргэлжэлүүлхэ зорилго табиһан юм. Энэ правительствода үнэн байха тухай тангариг үгэхэ гэһэн захиралта удангүй гараа бэлэй. Теэд солдадууд тиимэ тангариг үгэхэсэ огто арсаа һэн.

Политическэ номууд, газетэнүүд олоор фронт асарагдажа, солдадуудай дунда тараагдадаг болоо һэн. «Правда» гэжэ большевистскэ газетые солдадууд ехэ һонирхожо уншадаг бэлэй. Тэндэ Сагзуурын правительствын политика тухай, империалистическэ дайн тухайда бүхы зоной ойлгохоор бэшээтэй байгша һэн. Солдадууд олооро суглараад, тус газетэ уншадаг байгаа.

Иигэжэ империалистическэ дайнай зорилгые ойлгоһон солдадууд добтолгодо орохоёо арсадаг болоо һэн. Хархис дайгаа болюулжа, Германитай эбэй хэлсээ хээд, гэртэмнай бусаагты гэжэ солдадууд эридэг байгаа. Гэбэшье, Сагзуурын правительство солдадуудай энэ эрилтые гүйсэдхөөгүй.

Имагтал Агуухэ Октябрьска социалистическэ революци арад зондо эрхэ сүлөө, зол жаргал олгоо бэлэй.

Я. Лебедев.

☆☆

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа) февральска буржуазно-демократическа революцида хабаадалсаһан А. Т. Назимов, К. И. Ивайловский гэгшэд.

Мартагдашагүй үдэрнүүд

1917 оной февральска буржуазно-демократическа революциин 40 жэлэй ойе мүнөөдэр тэмдэглэжэ байнабди. Энэ революциин боложо байхада хараһан үзэһэн юумэеэ богонихоноор хөөрэһүүб. Би тэрэ үедэ сэрэгэй алба хэжэ ябаа һэм. Манай Дээдэ Үдын 3-дахи морин сэрэгэй полк Ирандахи Урмия гэжэ городой хажууда турецкэ сэрэгүүдтэй дайлалдажа байһан юм. Тус полкдо гол түлэб дээдэ-үдынхид, мүн Кудара, Кяхта, Зэдын аймагуудай бурят хасагууд бии һэн. Ород солдадууд, бурят хасагууд фронт дээрэ ехэ эбтэй, аха дүүнэр шэнги байжа, сэрэгэй үсын хүшэр хүндэ байдалые хамтаараа дабагша бэлэйбди.

Баяшуулда туһатай империалистическэ дайн боложо үргэлжэлһөөр байгаа. Солдадай шинель үмдэһэн хүдэлмэришэд, таряашадта тиимэ дайн тон ехэ хохидол ушаруулдаг һэн. Тиимэһээ солдадууд дайнда дурагүйгөөр ородог байгаа. Дайнай хэзээшье дүүрэхэнь мэдэгдэгшэгүй һэн. Сэрэгшэдэй дунда жаяг зархам ехээр һулараад, офицерүүдшье солдадуудтаа үгээ дуулгажа шадахаяа болёо бэлэй. Солдадуудые сохихо, буудажа алаха ябадал улам олошоржо, үдэр бүри шахуу үзэгдэдэг болоһон юм.

Гэхэ зуура, фронтынхидай дунда революционно хүдэлмэри нюусаар ябуулагдажа байгаа. «Марсельеза» гэжэ дуун солдадуудай дунда дэлгэрэнхэй, тусхай хуудаһанууд дээрэ бэшэгдээд, тараагдадаг байгаа.

Петроградта болоһон революци тухай тэрэ дарыдань мэдээгүй һэмди. Айсор гэдэг нютагай хүнүүд манай орон дотор революциин болоһон тухайда эгээн түрүүн дуулгаа һэн. Сэрэгэймнай ноёд энээн тухай нюуха гэжэ түрүүшээр оролдоһон юм. Гэбэшье, хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно революциин илаһан тухай дуулгаха баатай болоо.

Тиихэдээ Гүрэнэй Думын комитет засаг абаа гэжэ хэлэһэн юм. Тэрээнһээ гадна, Петроградтахи хүдэлмэришэд ба солдадуудай Совет тухайда юуншье хэлэхэгүй гэжэ тэдэнэр оролдогшо һэн. Уданшьегүй Родзянко, Гучков, Милюков, Коновалов болон бусадһаа бүридэһэн Сагзуурын правительство тогтоо гэжэ дуулаа бэлэйбди. Энэ правительство капиталистнуудай тала хаража, дайгаа саашадань үргэлжэлүүлхэ зорилготой байгаа. «Илалта туйлатараа дайлалдая!» гэһэн уряа тэрэ правительство гаргаа бэлэй.

Революциин илаһантай дашарамдан Урмия городто 10 мянган солдадай хабаадалгатай ехэ митинг болоһон юм. Энээн тухай мүнөө тон элеэр һананаб. Улаан тугууд далайн долгилһон шэнги ехээр намилзан далбажа байгаа һэн. Солдадууд юрэнхы дээрээ жэрылдэн жагсаад, хүдэлэнгүй зогсоо. Сэрэгэй ноёд—генералитет трибуна дээрэ гараһан байгаа. Эндэ тэндэ гурбан үнгэтэй, хуушан тугуудшье харагдаа һэн. Революциин һүүлээр оромнай сүлөөтэй болоо, тиимэһээ ороноо хамгаалжа, түгэс илалта туйлатараа дайн сэрэгээ үргэлжэлүүлхэ ёһотойбди гэжэ, үгэ хэлэһэн генералнууд, офицерүүд номноо бэлэй.

Митингын дүүрэхээ байтар, манай полкын прапорщик Сидякин (Дээдэ Үдэдэ багшаар хүдэлдэг байһан хүн) гэнтэ трибуна дээрэ гараад, иигэжэ хэлээ һэн: «Эндэ намилзажа байһан Улаан тугууд — манай арад зоной тугууд гээшэл! Гурбан үнгэтэ тугууд—хүнэй хүлэй орёолто болохонь. Улаан тугууд доро арад зонтоёо хамта жагсажа, тэмсэлээ саашадань үргэлжэлүүлхэбди».

Тиигэжэ хэлэмсээрнь, жагсаалда байһан солдадууд трибуна тээшэ тэгүүлэн дүтэлөө һэн. Үхэтэрөө айшаһан генералнууд, офицерүүд «митинг дүүрээ, казармадаа ошогты» гэһэн яаралтай захиралта гаргаа бэлэй. Удаашьегүй Соведүүдэй комитедүүд рото, полк, корпусто тогтоогдоо һэн. Би Соведэй корпусно комитедэй гэшүүн боложо һунгагдаһан байгааб.

Хаанта засагай унагаагдабашье, тэмсэлнай саашадаа үргэлжэлөө һэн.

А. Назимов, 1920 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

☆

Солдадуудай Совет тогтоогдоо һэн

1917 оной февралиин мартагда[...]шагүй үдэрнүүд тон ойрохон ш[...]гээр һанагдана. Тэрэ үедэ нюдөөр[...] хараһан юумэнүүд тухайдаа хөө[...]хэ хүсэлэнтэйб.

1917 оной январь һарада Си[...]риин 6-дахи полкые (би тэндэ ал[...] хэжэ байгаа һэм) Баруун фронт[...] Турецкэ фронт эльгээхэ захира[...] гараһан юм. Теэд турецкэ фро[...] орохын орондо юундэшьеб хах[...] замһаа Дунда Ази тээшэ, Турк[...]нистанай Мерв город хүдар эльгэ[...]дэһэн байгаабди. Манай полк[...] түлэбтөө Сибириин хүдөө нютагу[...]һаа сугларһан таряашадһаа бүр[...]дэнхэй байгаа. Тэрэшэлэн энэ[...] городуудһаа сэрэгэй албанда аб[...]һан хүдэлмэришэдшье бии һэн.

Ородой хүдэлмэришэн ангиин р[...]волюционно тэмсэлэй ашаар ха[...] шэрээһээ халижа, хаанта засаг у[...]ба гэһэн мэдээсэл сахилгаан шэ[...] түргөөр бүхы орон дотор тара[...] юм. Манайшье полкын солдаду[...] энэ мэдээсэлые ехээр һайшаан[...]таа бэлэй. Ушар юуб гэхэдэ, солд[...]дууд бултадаа шахуу революцион[...] үзэлтэй болоһон байгаа. Мүн зар[...] офицерүүдэйшье дунда түрүү сү[...] тал бодол дэлгэрээ һэн.

Тэрэ үедэ дэлхэйн империалис[...]ческэ дайн үргэлжэлһөөр байг[...] Бүхы оронуудай хоблог шунаха[...]нар хүдэлмэришэдые, таряаша[...] бури ехээр мүлжэхэ, баялигуудые[...] хубаарилан эзэмдэхэ зорилгоор т[...]рэ дай үүсхэһэн юм.

1917 оной мартын 14-нэй үд[...] хаанта засагай хүмэрин унаһан т[...]хай мэдээсэлэй абтамсаар, мана[...] полкынхидой ехэ митинг болоо б[...]лэй. Тэндэ солдадуудай ротонууда[...] полкын Совет һунгагдаа һэн. М[...]тингын һүүлээр солдадуудай демо[...]страци болоһон байгаа. Хоёр ж[...]ноод байхада, ротонуудай бол[...] полкын Соведүүдэй комитедүүд э[...]хидхэгдээ. Полкынгоо Соведэй к[...]митедтэ гэшүүн боложо би орол[...] һэм. Солдадуудай Соведэй зори[...]гонь юу байгааб гэхэдэ, империа[...]листическэ дайе болюулжа, Герм[...]нитай эбэй хэлсээ хэхэ, армида[...] хархис ёһо гурим усадхаха, солд[...]дуудай эрхые хүндэлхэ гэхэ мэ[...] хэмжээнүүд хараалагдаһан юм.

Гэхэ зуура, полкдомнай харх[...] үзэлтэй офицерүүд бии байгаа.

Февральска революциһаа ур[...]тээ солдадууд али болохоор доро[...]жологдодог, хэрзэгы офицерүүд[...]зүһөө газаашалагдадаг байг[...] Иимэ ябадал усадхагдаа бэл[...] Февральска революциин һүүлэ[...] митинг, демонстраци, сугл...ну[...]хаа хаанагүй болоһон байна. Кад[...]дүүд, эсэрнүүд, меньшевигүүд ар[...]зонине мэхэлхэ гэжэ оролдодог ба[...]гаа. Теэд большевик партиин х[...]тэлбэреэр Россиин хүдэлмэриш[...] анги үгытэй таряашадтай хам[...] тэмсэлээ үргэлжэлүүлээ һэн.

К. Ивайловский.

Хаанта засагай унагаагдаха үедэ Бурят-Монголдомнай юун болоо һэм

1917 оной февралиин 27-до (шэнээрээ мартын 12-то) Росси дотор буржуазно-демократическа революци болоо һэн. Энэ революци бүхы гүрэнэй засаг барижа байһан хаанта засагые—үеэхэн помещигүүдэй засагые унагаан усадхаа бэлэй. Хүдэлмэришэн анги тус революцые толгойлон бэелүүлһэн, таряашадай хүдэлөөе ударидан дэлгэрүүлһэн юм.

Большевигүүдэй партиин хүтэлбэреэр ябаһан хүдэлмэришэд, таряашад, солдадууд болон матросууд хаа хаанагүй хаанай түшэмэлнүүдые намнаад, хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведүүдые эмхидхэн байгуулжа эхилээ һэн. Тэрэ һамбаанда Гүрэнэй думын либеральна депутадууд меньшевигүүдтэй, эсэрнүүдтэй үгсэжэ, IV думын түрүүлэгшэ, помещик, монархист Родзянко ахалагшатай Гүрэнэй думын сагзуурын комитет тогтоогоо. Удаашье болонгүй Гүрэнэй думын сагзуурын комитет Петроградай хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведэй гүйсэдкомые толгойлжо байһан меньшевигүүд, эсэрнүүдтэй хамта, большевигүүдһээ нюусаар сугларжа, хэлсээ хээд, князь Львов түрүүтэй Сагзуурын правительство байгуулаа бэлэй.

Орон дотор хоёр засаг тогтоһон юм. «Сагзуурын правительствын, буржуазна правительствын хажуугаар, үшөөл һулашаг, һая бүрилдэжэ байһан болобошье, болото дээрээ оршон мандажа, ургаи дэбжэжэ байгаа ондоо правительство: хүдэлмэришэн, таряашан депутадуудай Соведүүд бии болоо» (В. И. Ленин, том 24, 19-дэхи нюур)

Бурят-Монголдошье «хоёр засаг» тогтоһон байгаа. Хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведүүдһээ гадна, мүн Сагзуурын правительствын нютагай яаманууд: уездын комиссарнууд, земскэ эмхи-зургаанууд, Городской думанууд бии болоолсоһон байна. Буржуйнуудта дэмжэгдэһэн меньшевигүүд, эсэрнүүд «ниитын эмхинүүдэй комитедүүд» гэдэгые байгуулаа һэн.

Бурят-Монголдохи хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Соведүүд Дээдэ Үдэдэ, Троицкосавскада, Мысовскдо, Тарбагатайн нүүрһэнэй уурхайнуудта эмхидхэгдэһэн юм. Соведүүд манай эндэхишье большевигүүдэй үүсхэлээр тогтоогдоһон байгаа. Жэшээлхэдэ, Дээдэ Үдын Совет 1917 оной мартын 6-да В. Серов А. Буйко хоёр түрүүтэй большевигүүдэй хүтэлбэреэр байгуулагдаа. Энэ Соведтэ 13 мянган һунгагшадһаа 115 депутадууд һунгагдаа һэн. Хүдэлмэришэдэй, гар урашуулай, гарнизоной солдадуудай, интеллигенциин түлөөлэгшэд депутадууд болгогдон һунгагдаһан юм. Большевик, революционер В. М. Серов тус Соведэй түрүүлэгшэ боложо һунгагдаһан байна.

Дээдэ Үдын хүдэлмэришэн, солдат депутадуудай Совет Бурят-Монгол соогоо эгээн ехэ нүлөөтэй Соведынь байһан юм гэдэг. Тиимын тула демократическа эрид хубилалтануудые хэхэ, мүн Байгал шадар революционно хүдэлөөе улам саашадань хүгжөөн дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргээ.

Дээдэ Үдын Совет Бурят-Монгол орон дотор ехэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Хаанта засагай агентнууд—Дээдэ Үдын уездын начальник, жандармнууд эндэхи Соведэй захиралтаар хаагдаһан, полицинхид буу зэбсэггүй болгогдоһон ба албанһаа зайсуулагдаһан юм. Дээдэ Үдын Совет Сагзуурын правительствын нютагай түлөөлэгшэдэй, ниитын эмхинүүдэй комитедэй хүдэлмэриинь хинан байсаадаг байба. Дурсагдагша комитет Соведэй зүбшөөрэлгүйгөөр ямаршье хэмжээ абаха эрхэгүй байгаа.

Хүдэлмэришэдэй ажалладаг, байдаг газарые бүри һайн болгохо асуудалда Дээдэ Үдын Совет ехэ анхарал табидаг һэн. 8 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоохо тухай шиидхэбэри гаргаһан, мүн ажал сахиха секци бии болгоһон юм. Түмэр харгын ба депогой захиргаан 8 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоохые зүбшөөрөө бэлэй.

Баргажанай, Дээдэ Үдын, Сэлэнгын, Троицкосавскын уезднүүдэй ниитын эмхинүүдые толгойлдог хүдөөгэй, городской комитедүүдэй түлөөлэгшэнэрэй съезд 1917 оной майн эхээр болоо һэн. Газарай талаар харилсаануудтахи феодальна үлэгдэлнүүдые усадхаха зорилготой асуудал Дээдэ Үдын Соведэй зүгһөө табигдажа, тэрэ съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Соведэй дурадхалаар архиерейн байшангай, ехэ сүмэнүүдэй харьяата, мүн Байгалдахи ба тэрэ шадарай үмсын мэдэлдэ байдаг загаһанай олзоборилгые арадай мэдэлдэ оруулха гэһэн шиидхэбэри съезд дээрэ баталагдаа.

Хүдөө тосхонууд, станцинуудта Дээдэ Үдын Соведэй инструкторнууд гаража, тэрэнэй шиидхэбэринүүдые таряашадта ойлгуулдаг байба. Ажалша таряашад Соведэй ажал-ябуулгые һайшаадаг, «хүдэлмэришэн, солдат, таряашан депутадуудай Соведүүд» гэжэ нэрэгэй болгохые гүйдаг һэн.

Сагзуурын правительствын зүгһөө нютагуудта байһан түлөөлэгшэд Бурят-Монголой Соведүүдэй демократическа ёһоор шэнэ хубилалтануудые хэхэ гэхэдэнь һаад ушаруулдаг байһан юм. Жэшээлхэдэ, Байгал далайдахи, Сэлэнгын адагтахи загаһа бариха газарнуудые арад зоной мэдэлдэ үгэхэ гэһэн Кударын, Кудара-Бурядай, Посольско волостьнуудай таряашадай гаргаһан тоггоолые Дээдэ Үдын районно комиссар хуули буса шиидхэбэри гэжэ тоолоһон байгаа.

1917 оной март, апрель һарануудта Бурят-Монголой хүдөө тосхонууд, станицинуудаар волостной, станициин правленинүүдэй орондо волостной, станициин комитедүүд байгуулагдаһан юм. Хасагай алба хэдэг ябадалые болюулха гэжэ 1917 оной апрелиин 30-да Байгалай урдахи областиин хасагуудай нэгэдэхи съезд дээрэ олонхиин дуугаар шиидхээ бэлэй.

Бурят-Монголой хүдэлмэришэд болон таряашад дээрмэдэлгын дайе буруушаадаг, эб найрамдалай түлөө, ажамидаралда шухала зүйлнүүдэй түлөө, газарай түлөө, ажабайдалаа һайжаруулхын түлөө, демократическа эрхэнүүдэй түлөө, һаналаа хэлэхэ, хэблэн гаргаха сүлөөгөө, суглаа хэхэ сүлөөгөө хүсэд бүрин хэрэглэхын түлөө тэмсэһэн байна. 8 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоолгодо һаад хэдэг, Соведүүдэй шиидхэбэриие дүүргэнгүй үнгэрхэ гэжэ оролдоһон буржуйнуудта хүдэлмэришэд шанга харюу үгэдэг байгаа. Баргажанай тайгадахи Новомейскэ алтанай приискэнүүдэй, Дээдэ Үдын типографиин, городой электростанциин, Коковиной пароходствын хүдэлмэришэд, албахаагшад стачка болон забастовко хэдэг байба. Творогово, Шагаево тосхонуудай таряашад посольско сүмын харьяата газарые буляажа абаһан юм.

Бурядуудай национальна хүдэлөөн урдань область, губерниһээ сааша гарадаггүй байһан аад, бүри үргэнөөр дэлгэрээ бэлэй. Бүхы бурядуудай съезднүүд зарлагдажа, национальна автономи тухай, Учредительнэ суглаанда бурядуудай хабаадалга тухай, газар тухай, национальна соёл ба шажан тухай асуудалнууд хэлсэгдэһэн байна.

Аймагуудай, хошуунуудай, сомонуудай земскэ эмхи зургаануудта хүдэлдэг үндэһэ яһанай үзэл баримталдаг интеллигенци бурядуудай национальна хүдэлөө толгойлдог болоһон байгаа. Байгалай урдахи областьдо Агын, Баргажанай, Хоринии, Сэлэнгын аймагууд; Ирхүүгэй губернидэ Ангарай, Эхирэд-Булгадай, Түнхэнэй аймагууд эмхидхэгдэһэн юм.

Аймагуудай, хошуунуудай, сомонуудай земскэ эмхи зургаануудые эмхидхэн байгуулхада, национальна дарлалтатай тэмсэнэбди, хаанда алба хэжэ байһан таряашан даргануудай зонхилолгоһоо бурядуудые сүлөөлхэбди, тиигэжэ «национальна автономи байгуулхын түлөө тэмсэнэбди гэжэ арад зондо этигүүлхые националистнууд ехээр оролд[...]дог байгаа. Тэдэнэй «хөөрын зу[...]гаан» гээшэнь бурят-монгол арад[...] советскэ автономиһоо тад онд[...] байһан юм.

Бурядуудай национальна хүд[...]лөөе үндэһэ яһанай өөрсэхэн хэ[...] болгон хизаарлаха гэжэ национ[...]листнуудай хэды оролдобош[...] һаань, тус хүдэлөөн улам бүри [...]гэдээ һэн. Дайнай ара талын хүд[...]мэриһөө бусажа ерэһэн бурядуу[...] фронт дээрэ, Россиин түб газарнуу[...]та боложо байһан революционн[...] хэрэгүүд тухай, большеви[...] парти тухай хөөрэжэ, ойлгуулам[...]жын хүдэлмэри ябуулһан, мүлжэ[...]шэдтэ эсэргүү тэмсэлдэ олон тү[...] ажалшадые жагсаан бодхоо[...] байна. Мүн тэдэ эрэгшэд нютагуу[...]тахи большевигүүдтэ, Соведүүд[...] туһалһан байна.

Байгалай урдахи областиин[...] Ирхүүгэй губерниин партийна о[...]ганизацида тэрэ үедэ хэдэхэн бур[...]нүхэд хүдэлжэ байһан юм. Тэдэ[...] дундаһаа бурядай түрүүшын рев[...]люционер Ц. Ранжуров, М. Сах[...]нова гэгшэд улад зоноо мүлжэл[...] дарлалтаһаа сүлөөлхэ, арадууд[...] хоорондохи хани барисаа бэ[...]жүүлхэ зорилгоор ехэхэн хүдэлм[...] ябуулһан байна.

Хаанта засагта, мүлжэгшэд[...] эсэргүүсэн бодоһон ородой хүд[...]мэришэн ангиин, ажалша таряаш[...]дай тэмсэл бурят арадые револ[...]ционно тэмсэлдэ зоригжуулаа һэ[...] Арадуудай энэ ехэ тэмсэлые ко[...]мунис парти толгойлжо, социал[...]тическэ революциин илалта туй[...]хын түлөө тэмсэлдэ ажалшад[...] революционно хүсые эмхидхэн з[...]сүүлһэн юм.

П. ХАПТАЕВ, түүхын наукануудай кандидат.

Мал һайнаар шахажа, мяха ехээр абая!

Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз мал, илангаяа гахай олоор шахажа, гүрэндөө тарган мяха ехээр тушаана. Мүнөө жэлдэ колхоз 1333 гахай шахахань. Эндэхи малшад хүдэлмэри тухайгаа доро хөөрэнэ.

Поршоонхо абаха тухай

...жэлдэ 1300 гаран гахай шахажа, ...өө тушааха зорилго колхозойнгоо ...д байхада, бидэнэр, гахайшад бү... оролдосоо гарган ажаллажа, хэзээ ...нэйхиһээ олон поршоонхо абаха ...ой болонобди. Энээнэй тулада га... поршоонхонуудай харууһа, эдеэ... ...ые һайжаруулха, хүдэлмэридөө ...түрүү аргануудые үргэноор хэрэг... хэрэгтэй. Мүноо жэлдэ бидэнэр то... ...э гахайнуудаа 2 дахин түрүүлжэ, ...лэгэнһээнь дунда зэргээр 16 пор... ...хо абажа, 2 һаратай болоторынь ...үүлхэ уялгатайбди.

...он поршоонхо абахын тулада, ха... ...й түрүүн, эхэ гахайнуудаа ороондо ...одонь һайнаар бэлдэхэ хэрэгтэй. ...ай фермэдэ эхэ гахайнууд поршоон... ...удайнгаа 2 һаратай болоходо саг ...оо һалгагдажа, һайн харууһа, эдеэ... ...өндэ табигдадаг. Мүн түрэхэ га... ...хээлитэй ябаха үедэнь һайнаар ...луулжэ байха хэрэгтэй. Шэмэ һайн... олон янзын тэжээл эдижэ байһан ...ийн поршоонхонууд эхэ соогоо һай... ...бэежэһэн байдаг. Хээлинь ехэ бо... ...түрэхэ дүтэлөөд ябахадань гахай... ...талха таряанай зүйл горьтойгоор ...лээд, элдэб боро тэжээл багаһа... ...үгэдэг байнабди.

...ахайнуудай олоороо түрэжэ захал... ...ажалнай бүришье хүндэржэ, ха... ...алга ехэтэй болодог. Һүниндөө бай... ...оо зэлжээ зэлжээгээр һахижа, га... ...уудаа түрүүлдэг байнабди.

...уугоор, хүн бүхэн хаража байдаг ...йгаа өөрөө түрүүлхэеэ оролдодог ...Энэшье зүбтэй. Юуб гэхэдэ, га... түрүүлхэдээ ехэ нарилха хэрэгтэй ...Бидэнэр гахайн түрэжэ захалхада ...уушын поршоонхонуудые аршажа ...олээд, дороо хуурайхан дэбисхэртэй ...саагууд соо хэжэ байдагбди. Тиигээд ...йн түрэжэ дүүргэхэдэ поршоонхо... ...д хүхүүлэгдэжэ захална. Багахан ...эй һула поршоонхонуудые эхынь ...энэй урда талын хүхэнүүдтэ таби... байнабди. Юуб гэхэдэ, гахайн урда ...ын хүхэнүүд үдхэн, ехэ һүтэй бай... юм. Зарим гахайнуудай хүхэнһөө ...поршоонхо гаргаа һаань, үлүүнүү... ...нь ондоо гахайда заидагдадаг. На... поршоонхонууд 5—6 хоног соо ган... ...эхынгээ һүөөр байдаг юм. Тиигээд ...адаа поршоонхонуудта, илангаяа ...хан муунуудтань үнеэнэй үдхэн ...уулгагдажа захална. Баһал энэ ...оонь эхилжэ нарай поршоонхонуудта ...оной хөө, мяха-яһанай гурил, улаан ...бар, сагаан шохой гэхэ мэтэ эдюулэг... ...захална. Имэ минеральна тэжээл... ...дые эдижэ байхадаа поршоонхо һай... ...р түлжэдэг, тажхардаггүй юм. Нарай ...поршоонхонуудта түрүүшээр хуураһан ...ниисэ эдюулдэгбди. Энэ юундэ тиг... ...эб гэхэдэ, наадахаар, нарай пор... ...шоонхонуудые юумэ эдюулжэ һургагда... хоёрдохёор, тэдэнэр дотороо үбдэсэ... байдаг.

...омо, тарган гахай болгохын тулада ...шоонхые нарай багаһаань хойшно ...аар, зоотехническэ заабарии... ...р харууһалжа, эдеэлүүлжэ, түргэ... ...р томо болгохо хэрэгтэй. Поршоон... ...уд эдихэ юумэндэ орожо, томохон ...хотоёо хамта эхынгээ һүндэ сада... ...болидог. Тиимэһээ эртэнһээ элдэб ...ээл эдюулжэ һургаха хэрэгтэй. Һү, ...раһан шонисо, минеральна тэжээл... ...дые эдижэ һураһан поршоонхонууд ...ад хоноод байхадаа һүндэ гурил хэ... ...удхаһан, дабһалһан бурдууг эдижэ ...лна. Һүтэй байхынь тулада пор... ...ихотой гахайе илангаяа һайнаар ...лүүлжэ байха хэрэгтэй. Хүхоор га... ...нуудтаа бидэнэр һү оруулдаг шэмэ... тэжээлнүүдые хартаабха, турнепс, ...уста, ороохо, ногоон солоомотойнь ...һан силос, талха таряа һайнаар буй... ...лжа амта оруулаад, һэлгэжэ байжа ...лдэгбди.

А. Иванова, ахалагша гахайшан.

◆ Тоо, ◆
баримта

1956 ондо колхоз хамта 1900 центнер мяха, тэрэ тоодо 350 центнер гахайн, 65 центнер шубуунай мяха гүрэндэ тушаажа, 779,9 мянган түхэригэй олзо оруулаа. Бүхы мүнгэн олзонь 1686 мянган түхэригтэ хүрөө. Мүнөө жэлдэ хамта 2540 центнер мяхан, тэрэ тоодо 750 центнер гахайн, 160 центнер шубуунай мяхан тушаагдажа, гүрэндэ мяха тушаалга, худалдалгаһаа 1 миллион 90 мянган түхэриг олзо оруулагдахань. Бүхы олзонь 2 миллион 60 мянган түхэригтэ хүрэхөөр түсэблэгдэнхэй.

Гахайшан Надежда Михайловна Варфоломеева газаа сэбэр агаарта ябаад ороһон гахайгаа поршоонхонуудтань хүхүүлжэ байна.

А. Мантаевай фото.

◆ **Мяха ехээр абадаг болохо гээшэ эгээн шухала, орёо зорилгонуудай нэгэн байһан зандаа. Энэ хадаа манай хүдөө ажалай эгээн лэ задагай һалбари болоно гээшэ. Мүнөө жэлдэ зарим республика, областьнууд бэшэ, харин район, область, хизаар, республика бүхэн мяха абалгые, гүрэндэ тушаалгые эрид ехээр дээшэлүүлхэ ёһотой.**

Түргэнөөр томо болодог дээрэһээнь гахай олоор үүсхэбэрилхэ гээшэ мяха абалгые эрид ехээр дээшэлүүлхэ шухала аргануудай нэгэн болоно.

(КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгаһаа)

Залуу гахай олоор түрүүлхэмнай

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай колхоз түрүүшүүлэй жэшээгээр шахагдаха залуу гахайнуудые нэгэ дахин түрүүлжэ, поршоонхонуудыень абадаг болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ 17 залуу гахай түрүүлээд, намар поршоонхонуудтайнь хамта шахажа, гүрэндэ тушааһан байнабди. Ингэжэ хабар залуу гахайнуудые түрүүлхэдэ зунай ногоондо поршоонхонуудынь зүндөө бэлшээридэ ябажа, зоболонгүйгоор томо болодог байна. Энэ арга хэрэглэхэдэ һайн байһыень ойлгоходоо мүнөө жэлдэ манай фермэ 113 залуу гахай түрүүлхэ гэжэ шиидэбэ. Бидэнэр 2 хүн эдэ гахайнуудые харууһална, эдеэлүүлнэбди.

Бэеэ үшөө хүсөөдүй гахайе түрүүлхын тулада һайнаар харууһалжа, эдеэлүүлжэ байха хэрэгтэй. Бидэнэр зуу гаран гахайгаа һара һараарнь, томо багаарнь илгажа, ондо ондоо таһалгануудта байлганабди. Юундэб гэхэдэ, бултыень нэгэ доро байлгаа һаа, туранхай, багануудынь томонуудтаа диилдэжэ, түригдэжэ мүртэйгөөр эдеэлхэгүй, мүн хээлитэйнүүдынь хадаруулжа, эбэржэ болохо байна бшуу.

Ороондо оруулхын урда тээ, мүн хээлитэй ябахадань залуу гахайнуудые һайнаар эдеэлүүлжэ байха хэрэгтэй. Хүшэ тамир һайнтай байхадаа ороондо ороод, саашадаа һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ байһан залуу гахайнууд олоншье поршоонхо гаргадаг, поршоонхонуудынь эхэ соогоо яһала томо болоно, бэежэһэншье байдаг. Мүноо хээлитэй гахайнуудаа үдэртөө гурба дахин эдеэлүүлнэбди. Дуратайгаар эдихынь тулада гахайнуудайнгаа тэжээлыень али болохоор буйлуулдаг, амта оруулдаг байнабди. Тиигээд хартаабха, талха таряанай зүйл, капуста, турнепс, үлтилһэн үбһэ, зелёнко гэхэ мэтэ һэлгэгдэжэ байгаад, гахайнуудта эдюулэгдэдэг.

Намар ороондо оруулһан зарим гахайнуудай түрэжэ байна. Мүноо түрүүшын 7 залуу гахай түрэжэ, тус бүридөө 5—6 поршоонхо гаргаа. Залуу гахайнуудые фермымнай дүршэлтэй гахайшад түрүүлдэг. Эхэ гахайнуудшье, поршоонхонуудыншье һайн. Һаяар үшөө олон гахай түрэхэнь. Тиихэдэ ерэхэ зундаа түрэхөөрнь мүноо залуу гахайнуудые ороондо оруулжа байнабди. Мүноо ороондо орожо байһан гахайнуудай 5—6 һаратай. Энэ жэлдэ залуу гахайнуудһаа хамтадаа адагынь 500 поршоонхо абахаар хараалагдана.

Манай эндэ зунай сагта гахайнуудай, илангаяа нарай поршоонхотой гахайнуудай байхада тон таарамжатай. Бэлшээринимнай газарнууд шэмэ һайнтай ногоогоор элбэг. Байрыемнай тойроод һоог бургааһанууд. Үдэрэй халуунда гахайнууднай һоог бургааһанай узуурта һүүдэрлэдэг, шабарта орожо умбадаг, һэрюусэдэг юм. Бэлшээриимнай газарта гахайнуудай һондэжэ эдеэлхэээр элдэб ургамалнуудай үндэһэнүүд элбэг. Гахайнууд үдэшэ үглөөнинь эдеэлээд лэ, бүхэли үдэртөө сэбэр агаарта бэлшэжэ ябадаг байна.

Фермэ шадараа тэжээлэй элдэб ургамалнуудые тарижа, зундаа гахайнуудта ногоон тэжээл эмхидхэхэ гээшэ аргагүй һайн. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай фермэ ургажа байха үедэнь 12 гектар дээрэ ногооноор эдюулхын тулада овёс тариһан юм. Тэрэ поли дээрэ һая түрэһэн залуу гахайднай поршоонхонуудтаа фермын бусад гахайнуудтай хамта бэлшэжэ ябадаг һэн. Ингэжэ овёс тарихада дээрэнь үдэр бүришье гахайнуудые оруулан бэлшээжэ байхада хамаагүй ургажа байдаг. Нёдондо бүри октябрь һара болотор фермэ шадарайнгаа поли дээрэ гахайнуудаа бэлшээжэ байгаабди. Мүноо жэлдэ фермэ шадараа гахайнуудые бэлшээхын тулада 15 гектар дээрэ гурбан болзорто овёс тарихамнай. Гадна, фермэ шадарнай 6 гектар дээрэ хартаабха, 4 гектар дээрэ овёстой холимог горох таригдаха.

З. Гилязева, залуу гахайнуудые харууһалагша.

Үгэеэ үгөөл һаа, дүүргэ!

Нюулта нөөлтэншьегүй урдань манай эндэ һай һайн түсэбүүд табигдаад, уялганууд абтаад, тэдэнээ дүүргэхын түлөө ёһотойгоор тэмсэдэггүй, минил саарһан дээрэ үлөөжэрхихэ ушарнууд али олон үзэгдэдэг байһан юм. Энээнһээ боложо ниитын ажахын хүгжэлтэдэ ехэ һаад ушардаг, алибаа хүдэлмэри хойшно татагдадаг байгаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозой правлениишье, партийна организациишье абаһан уялгаяа дүүргэхын тулада, хүн бүхэндэ шанга эрилтэ табидаг болоо. Ингэжэ колхозниигууднай зорилһондоо хүрэхын түлөө бүхы оролдосоо гарган ажалладаг боложо, хүдэлмэримнай урагшатайгаар ябадаг болобо. Ороохо таряанай, үбһэ ногооной һайн ургаса хуряагдана, малаймнай ашаг шэмэ түргэнөөр дээшэлнэ, тиигэжэ мүнгэн олзомнай ургана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ бидэнэр үнеэдһээ һү ехээр һааxаһаа, хонидһоо нооһо ехээр хайшалхаһаа гадна, гахай олоор шахадаг, сар, хонидые, адуу олоорнь бэлшээн таргалуулдаг боложо, гүрэндөө эрхим шанартай хэдэн зуун центнер мяха үгэдэг болообди. Үнгэрэгшэ жэлдэ эдлүүриин газарай 100 га бүридэ 18,77 центнер мяха, тэрэ тоодо хахалагдадаг газарай 100 га бүридэ 3,43 центнер гахайн мяха абажа, гүрэндөө 1900 центнер мяха тушаагаабди.

Тиигээд партиин Центральна Комитедэй, ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй Хандалгатай танилсаад, манай колхозниигууд урид абаһан уялгаяа дахин хаража үзөөд, мүнөө жэлдэ гүрэндөө хамта 2510 центнер, тэрэ тоодо 750 центнер гахайн мяха тушааха уялга абаба. Энэ ехэхэншье һаа, лаб дүүргэгдэхээр уялга юм. Арга боломжонуудаа бүхы талаһаань һайн тооложо үзөөд, үгэеэ үгэбэ гээшэбди.

Хамагай түрүүндэ, гахай олоор шахаха, зундаа тарагалуулагдаха малаа мүнөөнһөө бордожо захалха хэрэгтэй. Мүнөө жэлдэ хамта 1333 гахай шахажа, нэгэ-нэгыень дунда зэргээр 60—70 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахабди. Мүнөө 4 һараһаа дээшэ болоһон 300-гаад поршоонхо, мүн томо гахайнууд илгагдажа, зариманиинь шахагдажа байна. Тиихэдэ мүнөө үбэлдөө, ерэхэ зундаа гараһан мянга гаран поршоонхо хабар, зундаа һайнаар томо болгогдожо, намар шахагдаха юм.

Тиихэдэ, ерэхэ намар гүрэндэ тушаагдаха 281 гунан сар, хүгшэрһэн үнеэд мартын эхеэр шэгнэгдэжэ, хоёр гүүртэ болгон хубаагдаад, адуулгашадта тушаагдаа. Тэдэнэр бэлшэхынгээ хажуугаар үдэртөө 3 кг. үбһэ, 3 кг. зелёнко, 4 кг. солоомо эдинэ. Гадна, 1132 эрьс мүн лэ һайн эдеэлүүлгэндэ табигдаад, бордогдожо захалаа.

Тарагалуулагдаха малнай зундаа шэмээр һайн ногоотой Түгнын талада хоёр һараһаа үлүү саг соо бэлшэжэ, сар бүхэн 3—4 центнер, эрье бүхэн 50 — 60 кг. шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаагдаха.

Гахай шахажа, мал тарагалуулжа байһан колхозниигуудаа урмашуулха зорилгоор ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэхэ шэнэ гурим зохёонхойбди. Жэшээлхэдэ, эбэртэ бодо малые тарган гэһэн сэгнэлтээр тушааһан адуулгашанда тэрэ мяханайнь 5 процент үгтэхэ. Тиихэдэ, дундаһаа дээшэ хүсэтэйгөөр тушаахадань адуулгашанда тушааһан мяханайнь 3,5 процент үгтэдэг. Мүн тэрэшэлэн гахайшадта ажалай нэмэлтэ түлбэри үгтэдэг гээшэ.

П. Матвеев, колхозой түрүүлэгшэ.

Иигэжэ гахай шаханабди

Бидэнэр табан хүн хоёр һаратай поршоонхо тушаажа абаад, өөһэдөө томо болгожо, һүүлдэ шахадагбди. Поршоонхонуудые томо болгохо, гахай шахаха гээшэ нилээд бэрхэтэйшэг хүдэлмэри, энээндэ дүршэл шадабари хэрэгтэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Бидэнэр поршоонхонуудаа шахагдаха үе болоторнь һайнаар түлжүүлхэ хэрэгтэ илангаяа ехэ анхаралаа табидаг байнабди. Юуб гэхэдэ, түргэнөөр томо болоһон гахай намар шахахада һайнаар тарагалаад, ехэ мяха үгэдэг.

Хоёр һаратай поршоонхонууд асарагдаад, түрүүшээр шэнгэн һү уудаг, шэмэ һайнтай элдэб янзын тэжээл—хартаабха, капуста, турнепс, үлти татагдаһан үбһэ, зелёнко, гурил гэхэ мэтые эдидэг байна. Поршоонхонуудта модоной хөө, улаан шабар, мяха-яһанай гурил, үнэһэ гэхэ мэтын минеральна тэжээл эдюулэгдэжэ байдаг. Һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ байхадаа поршоонхонуудынай 4—5 һаратай болоходоо 40—50 килограмм татадаг.

Томо болгогдожо байһан поршоонхонуудтаа тэжээлыень һэлгэжэ, олон янзын болгожо, амтаруулжа эдюулхые оролдонобди. Гурилаар бурдууг хээд эһээдэг, дабһалдаг, бусад тэжээлнүүдые хэршээд бусалгагдаһан үһанда хэжэ гү, али дэбтээжэ поршоонхонуудтаа эдюулдэг байнабди. Томо болгогдожо, шахагдажа байһан гахайднай дуран соогоо эдеэлжэ байдаг.

Зунай сагта томо болгогдожо байһан поршоонхонууд ехэнхи сагаа бэлшээридэ ябажа, газар һэндэжэ, ногоо шэмхэлжэ эдеэлдэг. Тэдээндэ мүн зундаа талха таряанай зүйл үдэшэ үглөөниинь үгтэдэг. Фермэ шадараа ногоон конвейер эмхидхэнхэйбди. Бэлшээриин ногооной муу байхада гахай, поршоонхонуудынай ногоо таригдаһан полидо орожо, бэлшэдэг юм. Ногоон конвейертэ зелёнко, кукуруза, горох гэхэ мэтэ таригдана. Бэлшээхэһээ гадна, мүн ногоон тэжээл сабшажа асараад, тэрэ зандааншье, хэршээд ондоо тэжээлтэй холижо үһанда хээдшье эдюулдэг байнабди.

Томо болгогдожо байһан поршоонхонууд шахагдаха үе болотороо һара бүри шэгнэгдэжэ байдаг.

Мүнөө үбэл байхада поршоонхонуудынай һара һараар томо багаараа илгагдажа, хэдэн таһалгануудта 6—7-гоороо байна. Хамта 6 ехэ таһалга соо 47 жэжэ таһалга бии. Иигэжэ томо болгогдожо, шахагдажа байһан поршоонхонуудые, гахайнуудые томо багаарнь илган, олон ондоо таһалганууд соо байлгахада эдеэлүүлхэ, харууһалхада ехэ амар. Гахай, поршоонхонууд бэе бэендээ диилдэжэ, түригдэхэгүй, жэгдэ эдеэлжэ байгаад, адли һайнаар томо болодог.

Фермэдэ хүдэлмэриин үдэрэй гурим сахижа, гахайнуудые нэгэ нэгэ сагта эдеэлүүлжэ, бэлшээжэ, сэбэр агаарта гаргажа байха гээшэ тон шухала. Мүнөө үбэлдөө бидэнэр үглөөнэй 7 часһаа 7 час 30 минута болотор гахай, поршоонхонуудаа эдеэлүүлдэгбди. Тиигээд үдэр 2 часта, үдэшэ 5 часта эдеэлүүлэгдэнэ. Үдэшэ үгэһэн тэжээлнай үлэжэ, гахай, поршоонхонууд һүниндөөшье эдеэлжэ байдаг.

Иимэ олон гахайн тэжээл бэлдэжэ, буйлуулжа байха гээшэ ехэ хүндэ. Тиимэһээ бидэнэр мүнөө жэлдэ гахайнуудые хуурай тэжээлээр шахадаг болохо арга туршажа үзэхэ гэжэ байнабди. Энэ аргые түрүүн нэгэ һүрэг гахайда туршажа үзөөд, үлэмжэ һайн байгаа һаань саашадаа үргэнөөр хэрэглэхэ зорилготойбди.

В. Кравцова, гахай шахагша.

Үндэгэншье, мяханшье абтаха

...Шубуу олоор үсхэхэ гээшэ тон хэрэгтэй, олзо доход ...той байһаниинь мэдээжэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ бидэнэр ...на 6 мянга шахуу тахяа алажа, гүрэндэ 65 центнер ...н тушааһан байнабди. Тиихэдэ зуугаад мян... үндэгэн гүрэндэ тушаагдаһан, худалдагдаһан байгаа. ...өө жэлдэ бидэнэр эхэ тахяа бүриһөө 80 үндэгэ аба... намар 2500 тахяа гүрэндөө тушааха зорилготойбди.

...Бидэнэр тахяануудые олон жэлдэ байлгангүй нэгэ жэл ...үндэгэлүүлээд лэ, намар алажа, гүрэндэ тушаадаг ...хойбди. Энэ юундэ тиигдэнэб гэхэдэ, тахяа хүгшэрхэ ...ээ үндэгэлхөөр муу болодог, тэжээл ехээр эдидэг бай... Тахяа түрүүшынгээл жэлдэ һайнаар үндэгэлнэ. Зу... дальбараануудые үбэлжүүлхэдэ томо тахяануудта ...бол һураггүй бага тэжээл эдидэг.

...ахяае һайнаар үндэгэлүүлхын тулада һайнаар эдеэ... ...лжэ байха хэрэгтэй. Мүноо бидэнэр тахяа бүридэ ...ртөө 60 грамм шониисо эдюулнэбди. Тэрэнһээ гадна ...отой солоомо, [illegible] дараһан силос, капуста, ...непс, комбинированна тэжээл гэхэ мэтые тахяанууд ...багаар эдилсэжэ байдаг. Тэдээндэ элһэ, извёстко, ...ной хөө, загаһанай тоһо, үнэһэ эдюулжэ байхада үн... ...хөөр һураггүй дээрэ байдаг. Тиихэдэ тахяануудта ...э гэжэ витамин эдюулэгдэнэ.

...Ингэжэ һайнаар эдеэлүүлжэ байһан тахяануудынай үн... ...лжэ захалһаар үниншэй. Зарим тахяа бүри декабрь ...ца үндэгэлжэ захалһан байна. Мүноо 33 мянган үн... ...ой болообди.

Ф. Давыдов, тахяашан.

...ахалагша гахайшан В. Кравцова шахажа байһан гахайнуудайнгаа дунда.

ЗОН ХҮСЭТЭЙ

Машина хүр саһа хаха эторэн, годирһоор, нугарһаар зүдхэһэн дээрэһээ зүдхөөд, урагшаа харайжал ябана.

— Урданшье, хойтошье мооронуудэрээ татаха һайн лэ машина даа. Эгээл манда, хүдөө нютагайхидта тааруу машина промышленностьмнай гаргажа үгоо гээшэ. Хүр саһаншье, шабар шалбаагшье байг—хамаагүй, тоггобо, торобо гэжэ байхагүй,—гэжэ «ГАЗ-69» машиные колхозой парторганизациин секретарь Крупенников магтажа саданагүй.

— Гансаншье энэ машина бэшэ, даб лэ гэбэл бүхы тооной ажалаа машинаар хэдэг болоо бэшэ гүбди. Алдарта хүдэлмэришэдтээл, инженернүүд, конструкторнуудтаал баяр баясхалан хүргэхэ, мяха, тоһо ехээр эльгээхэ ёһотой гээшэ аабзабди даа, — гэжэ суг ябаһан колхозниигуудай нэгэн хэлэнэ.

— Тиимэ даа, эльгээнгүй яахабибди. Энэ саһа харана гүт? Мүноо жэл баян тарган жэл болохо гэжэ байһыень үбдэгтэ хүрэмэ энэ зузаан саһаншье холежэ байна ха

Варфоломеева Х. М.

юм.— гэжэ Крупенников хүхюутэйгээр хөөрэнэ.

Никольско тосхонһоо гараад, 7—8 модон соо ябаад байтарнай Стрелка нютагай гэр байранууд харагдажа захалба. Эндэ Мухаршэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гахайн фермэ байрланхай.

Гэр байрануудай хоорондуур залуухан, залуухан басагад бэреэдүүд урагша хойшоо харайлдана. Уданшьегүй «парторг ерээ, суглараха гэбэ» гэһэн зар тарала

Иванова А. И.

жа, зүг бүхэнһөө хүнүүд хамтынгаа байрада гульдажа захалба.

— Намтай намшьегүй смоленскынхидэй Хандалгатай танилсаад байна ха юмта даа,—гэжэ парторг энсэбхилэн гахайшадта хандана.

— Танилсаалди даа. Үшөөншье нэгэ дахин уншажа, ойлгосотойгоор хөөрэжэ үгэжэрхёо һаатнай һайн лэ байха һэн,—гэжэ гахайшадай нэгэн харюусана.

Хэдэ хэдэн газарта тогтожо, өөһэдынгөө колхозой, аймаг республикынгаа хүдэлмэритэй тааруугаар холбон хөөрэжэ байгаад, парторг гахайшадые Хандалгатай танилсуулба.

Варфоломеева Н. М.

— Смоленск городые би өөрөө дайсанһаа сүлөөлөлсөө бэлэйб. Ямар ехэ һандарал болоһыень, тэндэхи зоной гасалан зоболон үзэһыень нюдөөрөө хаража ябадаг һэм. Галдагдаһан, үнэһэн тоборог болгогдоһон хооһон тала газарта ажабайдалаа шэнээр зохёон түбхинүүлжэ, хүл дээрээ гараад, һү, мяха ехээр абадаг болохын түлөө мүрысөө гэжэ ороной хүдөө ажалшадта хандажа байхадань тэндэхи зоной түлөө зосоо омог баяр түрэнэ,— гэжэ парторг хэлээд, дуугайхан һууһанайнгаа һүүлдэ:

— Дайн дажарта ядаха зобохые үзэһэн зоной иимэ уряатайгаар хандажа байхада бидэнэр, экономическа талаараа шанга гэжэ тоологдодог колхозойхид мини һууха аалди? Үгы аабза? — гэхэдэнь «үгы ааб даа», «эшхэбтэр юумэ аабзэ», «хүнэй хойно гаража байхагүйбди» гэжэ гахайшад зүг бүхэнһөө харюусаба.

Калашникова Т. К.

— Зон хүсэтэй. Зон юушье хэхэ гээ һаа, ямаршье зорилго урдаа табяа һаа, хойнонь гараха гэжэ холын областиин нүхэд тон зүб бэшэнэ,—гэжэ ахалагша гахайшан Анна Ивановна Иванова хэлэбэ.— Хамтаараа оролсоо һаамнай юуншье бүтэхэ. Мүнөө парти, правительствомнай богонихон болзор соо орон дотороо мяха элбэг дэлбэг болгохо зорилго табяа. Энэ зорилго һанаһан соомнай дүүргэгдэхэ.

Ингэжэ түрүү фермынхид Смоленскэ областиинхидай Хандалгые ехээр һайшаажа, мүнөө жэлдэ эхэ гахай бүриһөө 16 поршоонхо абажа түлжүүлхэ, 1300 гаран гахай шахажа, нёдондонойхиһоо хоёр хахад дахин шахуу ехэ мяха, 750 центнер гансахан гахайн мяха гүрэндөө тушааха социалистическэ уялга абаба.

Д. Цыренжапов, манай тусхай корреспондент.

Уһанай шубуу үсхэнэбди

Мүнөө колхозоймнай шубуунай фермэдэ хамта 528 нугаһан (80-ниинь эрэ), 46 галуун бии. Галуун үндэгэлжэ захалаа. Һаяар нугаһан үндэгэлхэнь. Нугаһан бүриһөө 60 үндэгэ абаха уялгатайбди. Тэдэ үндэгөө инкубаторна станцида тушаажа, 10 мянган дальбараа абтахаар түсэблэгдэнхэй. Эдэ дальбараануудые зун, намартаа һайнаар эдеэлүүлжэ, түргэноор томо болгоод, гүрэндэ тушааха байнабди.

Мүноо жэлдэ хамта 130 центнер нугаһанай, галуунай мяха тушааха уялгатайбди.

Һайнаар үндэгэлүүлхын тулада галуу, нугаһадые мүн эдеэлүүлжэ, харууһалжа шадаха хэрэгтэй. Мүнөө бидэнэр нугаһа, галуунуудта хартаабха, ороохо, турнепс, комбинированна тэжээл, силос эдюулнэбди. Нугаһадта мүн мяха-яһанай гурил, витамин үгтэжэ байдаг.

Саашадаа манай колхоз уһанай шубуу үсхэбэрилгые бүхы аргаар хүгжөөхэ ёһотой. Тон түрүүндэ, нуур намагтай, шубуунай эдимжэ һайнтай газарта зунай байра түхеэрхэ шухала. Мүноо жэлдэ манайхин Түгнын голдо Мунхан гэжэ газарай ожорһотой нуурнуудай дэргэдэ шэнэ байра түхеэрхэ гэжэ байнхай. Тэрэ байрын барилгые түргэлүүлхээр саг болжо байна.

Хэрбээ зунай һайн байратай болоод, тэжээлээр дутаагдангүй байбал мүноо жэлдэ бидэнэр нугаһанай мяха гүрэндэ ехээр тушааха, шубуунай фермэһээ хамта 205 мянган түхэригэй олзо оруулха гэһэн уялгаяа дүүргэжэ шадахабди.

В. Яковлева, нугаһашан.

Шубуунай фермэ дээрэ. Галуунууд газаа сэбэр агаарта ябана.

Мархайн аша Тархай

Һануулга

Эгээл иимэһээ манай нютаг руу айлшалха болоо һаа, маргажа, юрэдөө, мартангүй, гэнтэ, хари, гэнэдэнгүй, термос соо сайтайхан ерээрэйгты.

Зай иигээд дүүрэбэ ха... Үгы...

Үшөө нэгэ һонинтойбди... Хүбхэнгүй ханатай, шоройгүй үһөөтэй, задархай пеэшэнтэй фельдшерскэ пункт манай эндэ байдаг юм гээ һаамни та үнэншэхэ байна гүт, үгы гү? Үнэншөө үнэншөөшьегүй һаатнай — иимэ эмнэлгын газар бии гэжэ энээхэн баримта эб элихэнээр хэлэжэ байнал даа:

Үбэлэй сагта иимэ «пункт» соо ямар эмшэ юу хэжэ һуухаб даа... Хүниие эндэ эмнэнхаар колхозой хони бариһан шоные энэ гэртэ хаагаад, хүлдэхөөжэ хэһээгээ һаа, һураггүй дээрэ гэжэ манай нютагаархин хэлсэдэг.

Гэбэшье, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Дагбаев сомоной дарга Стрежнёв хоёр бүмбэгэ хаялсажа байһан үхибүүд мэтэ, нэгэниинь «сомон заһабарилха юм» гээд, нүгөөдэнь «колхоз заһабарилха юм» гээд, бэе бэе дээрээ хаялсажа байһаар үни галабай. Харин тиихэдэнь пунктые даагша нүхэр Баргилова яахашье аргаяа оложо ядаад, айлһаа айлда, гэрһээ гэртэ ябажа байдаг.

Иимэ дээрэһээнь манай нютаг ерээд үбдэшэхэгүйгөө ехэл ойлгожо ябаарайгты.

Амаршалагша **М. Будашарнын.** Заиграй. Маленковой нэрэмжэтэ колхоз.

Һайн сэдьхэлтэ Мархайн Тархай!

Үдэрһөө үдэртэ, сагһаа сагта үргэн бурят тала нютагуудаар ябажа байдаг тула нэгэтэ нэгэл Доодо-Гол нютагтамнай хүрэжэ ерэхэл байхат даа.

Доодо-Гол айлшалхынгаа урда тээ, хото городой ууралта банида манай түлөө һайсахан ороод, ерээрэйгты гэжэ захихаяа һанаа һэм. Юуб гэхэдэ, Доодо-Гол нютагтамнай баниин гэрэй торхо үни заяанда баригдаһан аад лэ, мүнөө болотор өөдөөшье үндыхэгүй, уруугаашье унахагүй, байра дээрээ бай байһаар, һуури дээрээ һуу һууһаар, бани боложо үрдингүй, газар руугаа шэнгэшэхэеэ байгша.

Тэрэшье тэрэ гэлэй...

Танай ариг сэбэр байдалда, болбосон культурна һуудалда дуратай байһантнай дамжаггүй. Эгээл тиимэһээ би баһа нэгэ иимэхэн һануулга хэлэхэеэ хүсөө һэм.

Ооһоршьегүй, һуулгашьегүй ори гансахан худаг руугаа орохо барихаһаа нааша, олоороо оошорложо, үглөө бүри үрдилдэжэ байжа, үхэр буруутаяа наншалдажа байжа, тэрээхэн тэбхэр харахан худаг cooһoo сэбэршье, муухайшье хүнэгөөрөө сээрлэнгүй сэхэл удхадаг байнабди.

Манай хүршэнэртэ

Восточно-Сибирская правда

«ДАУРИЯ» ГЭЖЭ РОМАНАЙ АВТОР

Константин Федорович Седых «Эхэ нютагһаа холо» гэжэ номоо январиин эхеэр дүүргээд, Ирхүүгэй номой хэблэлдэ хэблэн гаргахаяа бэлэдхэжэ байна. Октябрьска революциин 40 жэлэй ой болотор энэ ном хэблэн гаргагдахаар хараалагдана.

«Даурия» гэжэ роман Российска Федераци дотор миллион шахуу хэһэгээр арбан долоо дахин хэблэгдээ. Гадна энэ роман Украинада, Эстонидо, Латвида хэблэгдээ. Мүн Болгарида хоёр дахин, Чехословакида гурба дахин, Румынида хоёр дахин энэ роман хэблэгдээ. Венгридэ, Польшодо. «Даурия» хэблэн гаргагдаһан байна. Һаяар Хитадта хэблэгдэхэнь.

— «Эхэ нютагһаа холо» гэжэ номоо хэблэлдэ бэлэдхэхэһээ гадна, үшөө ондоо роман бэшэхэ һанаатайб, —гэжэ Константин Федорович хэлэнэ. Һанаһан хүсэһэндоо хүрэхын тулада, шэнэ роман бэшэхын тулада уранзохёолшо энэ зундаа түрэл нютагтаа—Забайкальеда айлшалха һанаатай. Читын областиин Борзиин, Быркын, Калганска районуудай колхозуудаар уранзохёолшо хоёр—гурба һара соо ябажа, нютагайхидтаяа уулзаха байна.

ҺҮ ЕХЭЭР ҺААХЫН ТҮЛӨӨ ТЭМСЭНЭ

Хомутовско МТС-эй харьяата колхозуудай һүнэй-товарна фермэнүүдэй малшад энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2700 литр һү һаахын түлөө тэмсэнэ. Маленковой нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи фермэ энэ мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Ажахын жэлэй 4 һара соо эндэ үнеэн бүриһөө 852 литр һүн һаагдаа. Фермын эрхим һаалишан О. П. Дядькина энэ үе соо үнеэн бүриһөө 991 литр һү һаажа. МТС соогоо хоёрдохи һуури эзэлээ. Мүн һаалишад М. И. Беляева, Л. И. Дядькина, З. А. Беляева ба бусад үнеэн бүриһөө 900 гаран литр һү һаагаа.

Фермын һаалишадай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдаа.

Фермын хүдэлмэрилэгшэд һү ехээр һаахын түлөө саг үргэлжэ оролдоно, үбэлэй сагта үнеэн бүриһөө һара соо 300 литр һү һаахаар шиидэнхэй.

Энэ МТС-эй харьяата бусад колхозуудай фермэнүүд һү ехээр һаахын түлөө мүн оролдожо байна.

„Забайкальский рабочий“

ҺАЙНААР АЖАЛЛАҺАНАЙ ТҮЛӨӨ

Үнгэрэгшэ жэлдэ Чернышевскэ районой колхозууд тарянанай һайн ургаса абаад, гүрэндэ таряа тушааха, худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Районой хоёр МТС (Укурейскэ, Чернышевскэ) харьяата колхозуудта тракторна хүдэлмэриин түсэб дүүргээ. Хэһэн хүдэлмэриингоо түлөө эдэ МТС-үүд колхозуудһаа түлбэри ехээр абаа.

Чернышевскэ МТС-эй харьяата колхозууд тарянанайнгаа гектар бүриһөө 13,8 центнер ургаса абаа. Мүн Укурейскэ МТС-эй харьяата колхозууд түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо һураггүй ехэ ургаса абаһан байна.

Тарянанай ургаса абаха, мүн тракторна хүдэлмэриин түсэб дүүргэһэнэйнь түлөө Чернышевскэ МТС-тэ —41200 түхэриг, Укурейскэ МТС-тэ 35300 түхэриг үгтэбэ.

Түрүү механизаторнуудые, мэргэжэлтэдые шагнаха, МТС-үүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй культурно-ажаһуудалай талаар хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ энэ мүнгэн хэрэглэгдэхэ юм.

ГАХАЙН МЯХА ЕХЭЭР АБАДАГ БОЛОХОНЬ

Казановска МТС-эй харьяата колхозууд үнгэрэгшэ жэлдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгээр абаа. Бүхы колхозуудынь ороохо тарянанай һайн ургаса абаа, һү ехээр һаагаа, ноохо ехые хайшалаа.

Партиин ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Хандалгые зүбшэн хэлсээд, эндэхи колхознигууд хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудаа элирүүлээ.

«Красная звезда» гэжэ колхозой гахайн фермын хүдэлмэрилэгшэд ажалаа үндэһөөрнь һайжаруулха гэжэ шиидээ. Шахаха гахайнуудые бүлэг бүлэгөөрнь байлгаха, ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилха гэхэ мэтын түрүү арга хэрэглэжэ, гахайн мяха таба дахин ехээр абадаг болохо зорилгые нэгэ жэлэй туршада шиидхэхэ гэжэ хэлсээ. Мүнөө колхоз хараалһан түсэбөө бэелүүлжэ эхилэнхэй. Мүнөө түрүүшын 30 гахай шахажа, гүрэндэ тушааба. Энэ колхозой гэшүүдэй жэшээе МТС-эй бусад колхозууд дэмжэнэ.

Партиин Шилкын райком тус колхозой үүсхэлые дэмжээд, гахайн мяха ехээр абадаг болохын түлөө мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэжэ шиидэбэ.

„Социалистическая Якутия“

АЛМАЗ ЭЛБЭГТЭЙ ХИЗААР

1956 ондо Амакинска экспедици алмаз малтан абаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. «Уралалмаз» трестын һүүлшын 5 — 6 жэл соо малтан абаһанай шэнээн алмаз энэ экспедици нэгэ жэл соо малтан абаа. Энээн дээрэһээ харахада Якути өөһэдын алмазай промышленность үгышье һаа, арадай ажахыда ехэ алмаз үгэжэ эхилээ.

1956 ондо Амакинска экспедици алмазай хэдэн шэнэ уурхай олобо. Якутиин алмазай уурхайнууд дэлхэй дээрэ элитэ болоһон алмазай уурхайнуудай эгээл ехэнь болоно. Алмаз малтан абаха промышленность байгуулхада республикын ажахы бүри хүгжэхэ байна.

1957 ондо Ленскэ райондо «Якуталмаз» гэжэ трест байгуулагдаха. Республикын урда талын районуудта алмазай олдоһон газарта тус трест энэ жэлдэ айхабтар ехэ хүдэлмэри хэхэ юм. Автомашинын ябаха харгы заһаха, промышленна предприятинуудые байгуулха, байрын, ажаһуудалай гэрнүүдые бариха гэхэ мэтын хүдэлмэри хэгдэхэ.

Якутида алмазай промышленность байгуулхын тулада 1957 ондо 70 миллион түхэриг мүнгэн һомологдоо.

Үндэр наһатай хүгшэн

Гусиноозёрск городой Почтово үйлсын нэгэ гонзогоршог модон гэрэй дундуурхи үүдээр ороходотнай, яһала сула сарюун, заахашье бүхэтэр болоогүй хүгшэн кухни соогоо угтажа, залдамнай орыт гэжэ уриха байха. Амар сайнние хэлээд, бэе лагшан сарюун гү? гэжэ асуухадатнай:

— 108-дахи жэлэйнгээ хабарые харабаб. Шэхэм яһала һонор, бэем бараг, газаа гэртэ оролготой, гаралгатай байдагбди. Гансал нюдэнэйм гал һуларжа, юумэ харахада бүдэхишэг боложо байна,—гэжэ үндэр наһатай Татьяна Феоктистовна Николаева тодоор хөөрэнэ.

Үни удаанай юумэнүүдые һанан тэрэ яаралгүй хөөрэнэ. Рязанска губерниин Гремячко тосхондо түрөөд, крепостной үеын хэсүү хүндэ байдалда хабшагдажа, хашагдажа тулихадаа, Татьяна Феоктистовнагай эсэгэ басаганайнгаа 9-тэй байхада харгы замай хашалан зоболон үзэжэ хэдэн жэлдэ тэнэһээр Томско губерни ерэжэ һууржаһан байгаа. Бурят-Монголдо ерэһээр хорёод жэл болонхой.

Татьяна Феоктистовна 13 үхибүү түрэһэн юм, 6-ниинь мүнөө элүүр мэндэ ажаһууна. Ехэ хүбүүниинь пенсионер, хоёрдохи хүбүүниинь — 60 хүрэжэ ябана. Зуун найма наһатамнай мүнөө 51 наһатай Василий хүбүүнэйнгээ үргэмжэдэ байдаг. Аша, гушатнай, зээ зээнсэртнай хэдыб? гэжэ һурахадамнай:

—31 ашанартай, 12 гушанартайб, зээ зээнсэрнүүдшье олон даа. Һая һунгалтада ябагаар ошохо гэһэм, халтирхай, газаа хүйтэн гээд ашанарни табяагүй. Клубаа хүрэхэ шадалтайб. Гэртээ миил һуудаггүйб. Энэ тэрэ юумэ хэһээрби,—гэжэ хөөрэнэ. **С. Бадмаев.**

Түрүү малшан

Даша-Жамса Пренглаев Закаменай аймагай Утаата Далахайн сомоной «Байгал» колхозой малшан болоһоор 10 гаран жэл хүдэлмэрилжэ байна. Олон жэлдэ хамтын мал харууһалха зуураа, нүхэр Пренглаев ажалай эрхим дүнгүүдые туйлана. 1955 ондо Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэдэ ошоод ерээ һэн. Даша-Жамса Пренглаев мүнөө колхозойнгоо 200 шахуу һаамхай үнеэдые харууһална. Хаража байһан малнуудаа нэгыешье гарза гайда оруулангүй, үбэлжэлгэеэ үнгэргэжэ байна. **Ф. Цыренжапов.**

Спорт

Бүмбэгэтэй хоккейгээр республикын кубок абахын түлөө мүрысөөн городой 8 эрхим командануудай хоорондо үнгэргэгдэбэ.

Финальна мүрысөөндэ «Звезда», Городок городой «Металлург» команданууд уулзаа. Энэ уулзалгада «Звездагай» спортсменүүд илажа, командадань республикын дамжуулгын кубок барюулагдаба.

Санаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн гурбан үдэрэй туршада болоо. Республикымнай 200 гаран шамбай солбон спортсменүүд энэ мүрысөөндэ хабаадалсаа. Эрэшүүл 15,30 километртэ, эхэнэрнүүд 5,10 километртэ урилдажа, түрүү һуурие буляалдаһан байна.

Заиграйн аймагай эдир санашан Маргарита Роезаренова 5,10 километртэ урилдахадаа һайн амжалта туйлажа, эхэнэр санашадай дундаһаа республикын чемпионой нэрэзэргэдэ хүртэбэ.

Эрэшүүлэй дундаһаа педагогическа институдай студент Олег Харитонов эгээн хурданиинь байба. Тэрэ 15,30 километрын урилдаанда түрүүлжэ ерээ.

Үнгэргэгдэһэн мүрысөөнэй дүнгүүдэй ёһоор «Буревестник» бүлгэмэй командынхид түрүү һуури эзэлжэ, кубок абаһан байха юм. Тиихэдэ хоёрдохи группада үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ «Строитель» бүлгэмэй команда түрүү һуури эзэлжэ, кубок абаа. Хүдөөгэй командануудай урилдаанда Бичурын аймагай спортсменүүд түрүүлжэ, шанда хүртэһэн байна.

А. Игумнов.

Ехэ шүүбэринүүд

Улан-Удын 301-дэхи центральна нөөсэлгын касса СССР-эй арадай ажахые һэргээн бодхоохо ба хүгжөөхэ гүрэнэй гурбадахи урьһаламжын шүүбэриин 17-дохи тиражаар шүүбэри түлэжэ байна.

Нэгэ облигацида 25000 түхэригэй шүүбэри, 25 түхэригэй нэгэ облигацида 50.000 түхэригэй шүүбэри тудаа. Энэ облигаци шүүбэриин дүрбэнэй нэгэ хубиие — 12500 түхэриг абаха юм. Мүн 500 түхэригэй нэгэ облигацида 5800 түхэригэй шүүбэри тудаа. Тиихэдэ гурбан облигацида 5000-гаад түхэригэй шүүбэри түлэгдөө.

Январь, февраль һарануудта үнгэргэгдэһэн тиражуудаар ажалшадта 2568 мянган түхэриг нөөсэлгын касса түлэһэн байна.

Н. Петров.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XI сесси

НЬЮ-ЙОРК, мартын 9. (ТАСС). Африкын шэнэ гүрэн Гана гэдэгые ООН-эй гэшүүн болгожо абаха тухай асуудал Генеральна Ассамблейн мартын 8-най пленарна заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Гана гүрэниие ООН-эй гэшүүндэ абахыень Аюулгүйн Совет мартын 7-до нэгэн дуугаар зууршалһан байгаа.

Аюулгүйн Соведэй зууршалгые зүйтэй дээрэ тоолон 21 делегат үгэ хэлээ.

Советскэ Союзай түлөөлэгшэ А. А. Соболев СССР-эй делегациин болон советскэ арадай зүгһөө Африкын шэнэ гүрэнэй арадые бэеэ даанхай байдалтай болоһонтойнь дашарамдуулан халуунаар амаршалаа.

Мүнөө ондоо гүрэнэй колони байһан оронууд тон һаяын сагта империализмын колониальна гэнжэһээ сүлөөржэ, бэеэ даанхай байдалтай болохо сагынь ойртобо гэжэ Соболев хэлээ.

Генеральна Ассамблей Гана гүрэниие нэгэн дуугаар ООН-эй гэшүүн болгожо абаа. Тиигэжэ Ганын ООН-эй гэшүүн болоходо, дэлхэйн 81 гүрэн ООН-до ороно.

Һүүлээрнь Дүтын Зүүн зүгэй байдал тушаа асуудалые зүбшэн хэлсэлгые Генеральна Ассамблей үргэлжэлүүлбэ. ООН-эй генеральна секретарь Хаммаршельд Дүтын Зүүн зүгтэхи байдал тухай, мүн Египедэй газарһаа Израилиин сэрэгэй гаргагдаһан тухай элидхэл хээ.

Удаань США-гэй, Бирмын, Ирагай, Чехословакиин, Исландиин, Непалай, Даниин, Канадын, Индонезиин, Югославиин болон Иорданиин түлөөлэгшэд үгэ хэлээ.

Израиль «Генеральна Ассамблейн эрилтые дүүргэбэ» гэжэ США-гай түлөөлэгшэ Лодж Израилиие магтаһан байна. Тэрэнһээ гадна, Дүтын Зүүн зүгтэ ООН-эй уласхоорондын онсо хүсэнүүд саг үргэлжэ байха ёһотой, тиихэдээ «энэ нютагай амгалан тайбан байдалые тэдэнэр хамгаалха байна» гэжэ Лодж хэлээ.

«Египедтэ эсэргүү хэгдэһэн добтолгын шалтагаануудые гүнзэгы зүбөөр ойлгожо», энэ добтолгодо эсэргүүсэн тэмсэхэдэнь Египедые дэмжэһэнэйнь түлөө Советскэ Союзда болон арадай демократиин оронуудта арабска арадуудай зүгһөө Ирагай түлөөлэгшэ Джавад баясхалан хүргөө.

ООН-эй зэбсэгтэ хүсэнүүд Египедэй газарай нэгэ хубиниень таһалжа, тэрээниень эзэмдэжэ байрлаха ёһогүй гэжэ Чехословакиин түлөөлэгшэ И. Ульрих онсолон тэмдэглээ.

Һүүлээрнь үгэ хэлэһэн Израилиин делегат Эбан Израилиин ябуулгые сагааруулхые ехээр оролдоод, США-да болон империалистическэ хэдэн бусад гүрэнүүдтэ халуун баясхалан хүргэбэ.

Эгээн һүүлдэ Египедэй Гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Фавзи үгэ хэлэжэ, добтолгые болюулха хэрэгтэ Египедтэ туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө ООН-до баясхалан хүргэһэн байна.

Тиигээд Ассамблей һүүлшынгээ асуудалые зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ.

Бразилиин, Канадын, Колумбиин, Иранай, Японой, Норвегиин болон США-гэй делегацинууд хамтаржа, резолюциин проект зохёожо дурадхаа. «Генеральна Ассамблей XI сессиеэ саг зуура болюулжа, Дүтын Зүүн зүг болон «Венгриин асуудал» тухай асуудалнуудые саашаа зүбшэн хэлсэхэ хэрэг гараа һаань, ООН-эй генеральна секретарь болон ООН-эй гэшүүн-гүрэнүүдтэй зүбшэжэ, Генеральна Ассамблейн сессиие дахин зарлахыень Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэдэ даалгана» гэжэ тус резолюци соо хэлэгдэнэ.

Проект зохёоһон делегацинууд тэрэнээ дэмжэһэн үгэ хэлээ.

«Венгриин асуудал» гэдэгые ООН зүбшэн хэлсэхэ эрхэгүй гэжэ Советскэ Союзай түлөөлэгшэ А. А. Соболев дахин һануулба. Юундэб гэхэдэ, энэ асуудал хадаа Венгриин правительствын дотоодын хэрэг болоно. Мүн Венгриин правительство өөрөөшье энэ асуудал ООН-до зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһогүй гэжэ эрид шууд мэдүүлһэн байгаа. Советскэ делегаци дурадхагдаһан проектые бүхэли дээрэнь буруушаагаагүйшье һаа, тэрээнһээ «Венгриин асуудал» гэдэг гаргагдаха ёһотой гэжэ эрид мэдүүлнэ.

Америкын болон бусад оронуудай хэдэн делегадууд энэ дурадхалыень буруушаан үгэ хэлээ.

Резолюци голосованида табигдажа, тэрэниие 65 ороной делегациин дэмжэһэн дээрэһээнь абтаа. «Венгриин асуудал» гэдэгые резолюциин проектдэ дурдахагүй гэһэн советскэ дурадхал абтаагүй. Энэ дурадхалые дэмжэжэ, зургаан делегаци —СССР-эй, Албаниин, Болгариин, Польшын, Румыниин, Чехословакиин делегацинууд голосовалаа. 69 делегаци буруушаагаа. 2 делегаци —Югославиин болон Йеменэй делегаци һаналаа баряа.

Хэдэн делегадуудай түгэсхэлэй богонихон үгэнүүдые хэлэһэнэйнь һүүлээр, Генеральна Ассамблейн түрүүлэгшэ Генеральна Ассамблейн XI сессиие саг зуура хаагдаһан дээрэ тоолоо.

Венгриин дотоодын хэрэгүүдэй министерствын мэдээсэл

БУДАПЕШТ, мартын 9. (ТАСС). Венгриин дотоодын хэрэгүүдэй министерствын органууд зонһоо тусхай мэдээнэй ороһоной һүүлээр, Будапештын политехническэ институдта болон В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ институдта нэгжүүл хэһэн байгаа. Тиигэжэ хүндэ болон гарай олон пулемёдууд, автомадууд, пистоледүүд, ехэ һомон, мүн заахан радиостанцинууд тэдэ институдуудта олдоһон байна. Гадна, арадай демократида болон Венгриин хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствода эсэргүү тэмсэхыень тухирһан нилээд олон листовконууд олдобо.

Дотоодын хэрэгүүдэй органууд нэгжүүлэй һүүлээр, һэжэгтэй хэдэн хүнүүдые барижа хаагаа.

Югослави Бельги хоёр хэлсээ хэбэ

БЕЛГРАД, мартын 9. (ТАСС). Югославиин гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ гүрэнэй секретарь Попович Бельгиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Спаак хоёрой хоорондо болоһон хэлсээн тухай тусхай мэдүүлгэ Брюссельдэ толилогдобо гэжэ Танюг агентство мэдээсэнэ. Хэлсээнэй үедэ «уласхоорондын байдалай мүнөө үеын шухала асуудалнуудаар хэлсээндэ хабаадагшад үнэн зүрхэнһөө һанамжаа хэлсээ» гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ.

«Югославиин Арадай Федеративна Республика болон Бельгиин королевство мүнөө һайн харилсаатай; энэ харилсааень улам бэхижүүлхэ, мүн һайжаруулха хэрэгтэй» гэжэ мүн лэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Югославиин ажалша арадай социалистическэ союзай болон Бельгиин социалистическэ партиин түлөөлэгшэдэй хоорондо үсэгэлдэр Брюссельдэ хэлсээн эхилбэ гэжэ Танюг агентство мэдээсэнэ.

Худалдаа наймаан улам үргэдхэгдэхэ ёһотой

ЛОНДОН, мартын 9. (ТАСС). Хитадай Арадай Республикатай үргэн ехээр худалдаа хэдэг болое гэһэн эрилтэ Англиин предприятинуудай эзэд эрид шууд табина.

«Таймс» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Британиин промышленнигуудай федерациие, промышленнигуудай национальна союзые, тэрэшэлэн худалдаа наймаанай британска палатануудай нэгэдэлые, мүн Лондоной худалдаа наймаанай палатые түлөөлдэг худалдаа наймаа эрхилхэ Хитад Англи хоёрой комитет худалдаа наймаанай министр Экклс гэгшэдэ бэшэг эльгээжэ, Хитадтай наймаа хэхэгүй гэһэн хорилтые болюулжа, улам ехээр худалдаа хэдэг болое гэһэн эрилтэ табиба.

Кипр дээрэ бүгэдэниитын забастовко болоно

ЛОНДОН, мартын 9. (ТАСС). Рейтер агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Кипрын томо томо городуудта нэгэ үдэрэй бүгэдэниитын забастовко мартын 9-дэ соносхогдоо. Кипрын эрхэ сүлөөгэй түлөө хүдэлөөе хүтэлбэрилһэн архиепископ Макариос болон церковиин гурбан бусад түшэмэлнүүдые Сейшельскэ аралда сүлэһэнһөө хойшо нэгэ жэл үнгэрһэнтэй дашарамдуулан энэ забастовко соносхогдоо.

Никозиин магазинууд, энгэй предприятинууд хаагдаа. Үйлсэнүүдтэ хон жэн, һургуулинуудшье хүдэлмэрилнэгүй.

Аралай гол порт—Фамагуст гэгшэдэ портын ашаанай хүдэлмэришэд забастовко хэнэ. Хүдөө нютагуудһаа автобусууд городто ерэнэгүй.

Лимасол городто мүн лэ хон жэн. Банкнууд болон предприятинууд хүдэлнэгүй. Лимасолой шадар байдаг барилгын хэдэн мянган хүдэлмэришэд ажалдаа гараагүй.

СССР Финлянди хоёр[...] научно-техническэ хол[...] харилсаан

ХЕЛЬСИНКИ, мартын [...] (ТАСС). СССР Финлянди [...] научно-техническэ холбоо [...] саанай Финляндиин талын [...] дэй секретарь В. Кауксен[...] Суоми» гэжэ газетэдэ мэдээс[...] лилоо. Научно-техническэ хар[...] байгуулха хэлсээнэй үндэһөөр[...] нөө хүрэтэр Финляндида 86 [...] скэ эрдэмтэд болон мэргэж[...] ерэжэ, нэгэ неделиһээ хоёр [...] туршада орон дотор айлш[...] байна. 147 финскэ эрдэмтэд [...] мэргэжэлтэд Советскэ Союз[...] ерээ. Советскэ болон финскэ [...] тэд, мэргэжэлтэд промышле[...] тиин, мүн наукын хэдэн һа[...] һуудай түлөөлэгшэд байгаа.

ФРГ-дэ Венгриһээ нюта[...] урилан ошоһон зон хүн[...] хүшэр байдалда байна

Венгриһээ нютагаа ур[...] ошоод, Любек городой лаг[...] байһан зон хүндэ хүшэр бай[...] байна гэжэ «Нейе рейн-цейтун[...] зэтэ мэдээсэнэ.

Эдихэ хоол муутай байлгаһ[...] мүн хүдэлмэриин түлөө багаа[...] лөөһэ үгэдэг байһыень буруу[...] Венгриһээ нютагаа урилагшад[...] тын 6-да энээнһээ хойшо үлэ[...] һоор байхамнай гэжэ сон[...] Эгээл хүндэ хүшэр хүдэлмэри[...] нээр хүүлэбэшье, Баруун Г[...] ниин хамһабариин хүдэлмэри[...] орходоо дан бага хүлһэ түлэн[...] нютагаа урилагшад мэдүүлнэ.

Грецидэ газар хүдэл[...]

АФИНЫ, мартын 9. (ТА[...] Грециин хэдэн нютагуудта [...] дэр газар хүдэлөө. Афинаһаа[...] руун хойшо 240 километр [...] газарта оршодог Лариса (Гре[...] тэг дунда) гэжэ нютагта [...] эгээл шангаар хүдэлһэн байна.

Газарай хүдэлхэдэ Волос го[...] тэрэнэй оршон тойроной гэр[...] ехээр һандараа. Хуулиин газа[...] абтаһан мэдээнэй ёһоор, эндэ [...] гэр һандараа, мүн хэдэн хү[...] алуулһан, шархатаһан байна.

Оронай хэдэн бусад нютагу[...] газарай хүдэлхэдэ мүн лэ гэр[...] ранууд һандаргагдаа.

Италиин хүн зоной то[...]

Италида 47337 мянган хүн [...] һууна гэжэ 1957 оной январиин [...] эли болоһон тухайнь АНСА а[...] ство мэдээсэнэ.

(ТАСС)

Советскэ циркын артистну[...] Хитадта ехэ амжалтатайга[...] наада харуулба

Синьхуа агентствын мэдээсэ[...] ёһоор, советскэ циркын артист[...] Шанхайда наада харуулжа дү[...] бэ.

Шанхайн арадай комитеэ[...] рүүлэгшын орлогшо Лю Цз[...] КНР-эй культурын министерс[...] болон Шанхайн арадай коми[...] зүгһөө Хитадта ерэжэ амжалта[...] гаар наада харуулһантайнь д[...] рамдуулан советскэ артистну[...] амаршалаа. Мүн Хитадай ц[...] артистнуудта туһаламжа үзү[...] нэйнь түлөө тэдэндэ баясхалан [...] гөө.

Нүхэдэй ёһоор, һайнаар уг[...] найнь түлөө Шанхайн хүн з[...] советскэ артистнуудай хүтэлб[...] лэгшэ баясхалан хүргөө.

Хитадта байхадаа советскэ [...] тистнууд Пекин, Тянь-цз[...] болон Шанхайгаар ябажа, 13[...] хин наада харуулаа. Эдэ наада[...] дыень 760 мянга гаран хүн хар[...] байна.

Польшын болон Совет[...] Союзай боксёрнууд уулзаба

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ [...] стадионой спортын ордон соо [...] шын Арадай Республикын б[...] Советскэ Союзай суглуулагд[...] командануудай хоорондо бок[...] уласхоорондын нүхэдэй ёһоной [...] рысөөн боложо, мартын 7-ной [...] шэлэн дүүрээ. 19:11 гэһэн то[...] гоор советскэ боксёрнууд илаа.

СОНОСХОЛ

Үглөөдэр, мартын 13-да, үдэ[...] 8 часта (Свердлов 30) уранзо[...] шодой Союзай, «Байгалай то[...] журналай дэргэдэхи литерату[...] нэгэдэл хүдэлмэреэ һэргээхэнь. [...] Очировай, З. Гомбожабайн ш[...] гүүд зүбшэн хэлсэгдэхэнь. Хаба[...] ха дуратайшуул уригдана.

Редактор Д. Л. ЛОБСАН[...]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00370. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № [...]